

Parforhold på pause

Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt
fosterhjem

Kristi Storhaug Lien

VID vitenskapelige høyskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Antall ord: 24 609

Dato 28.05.2021

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

I denne kvalitative studien intervjues seks fosterforeldre, tre par, om deres opplevelser rundt eget parforhold etter at de ble fosterhjem. Problemstillingen er følgende: «Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem», som belyses med spørsmålene; hvilke konsekvenser har det fått for parforholdet? Hva oppleves som betydningsfullt for at de fortsatt er sammen?

Intervjuene er semistrukturerte og analysemetoden som benyttes er systematisk tekstkondensering (STC). Studien viser at parforholdet endres etter at parene er blitt fosterforeldre. De har alle nedprioritert parforholdet etter fosterbarna kom inn i livet deres og dette har gitt ulike konsekvenser for parforholdet. Studien viser at opplevelser av anerkjennelse påvirker parforholdets stabilitet. Den viser også at fosterforeldrene gjør nye oppdagelser av partner og seg selv på godt og vondt. Det tyder også på at fosterforeldrene konstruerer en virkelighetsforståelse sammenliknet med familier med biologiske barn. Formålet med studien er å få innblikk i opplevelser av parforhold etter å ha påtatt seg den store oppgaven som det er å ivareta fosterbarn.

Parforholdet til fosterforeldre fremstår lite belyst både i norske og utenlandske studier. Dette peker på et behov for mer kunnskap og bevissthet i forhold til hva det å bli fosterforeldre kan medføre. Denne studiens hensikt er å bidra til økt innsikt rundt tematikken.

Nøkkelord: fosterhjem, fosterforeldre, parforhold, sosialkonstruksjonisme

Abstract

In this qualitative study six voluntary foster caregivers, in pair of three, have been interviewed about their couple relationships experiences. The research question is: «Foster caregivers descriptions of couple relationship after the foster child has moved in». Have there been any consequences? What seem to be significant to maintain the couple relationship? These are the questions the study raises.

The interviews are semistructural and the method of analysis is STC. The study shows that the task as being a foster caregiver effects the relationship with their spouse. All of the pairs in this study have downgraded their relationships, and this has given different consequences. The study has findings like: the meaning of recognition, effects on their identity and a construction of their understanding of a family are compared to families with biological children. The aim of the study is to expand and understand how being a foster caregiver effect the couple relationship.

The topic seems to be unexplored in both Norwegian and International studies. Little empirical attention has been given and we need to increase our knowledge.

Key words: foster caregivers, foster care, couple relationship, social constructionism

Forord

Det er mange jeg har lyst å takke for støtte på min vei til å få levert masteroppgaven. Det har vært godt med «heiarop» på ferden i ukjent landskap som har inneholdt både nedoverbakker og oppoverbakker.

Første takk sender jeg til mine informanter. Takk for deres tid, åpenhet og engasjement for temaet. Det har vært interessant og lærerikt å møte dere alle. Tusen takk!

Neste takk sendes min veileder Heidi Larsgaard. Din tydelighet og tilgjengelighet har bidratt til at dette har kommet i havn. Takk for din rike kunnskap.

Jeg vil gi en stor takk til min flereårige arbeidsgiver Bufetat, spesielt leder Solveig Tande - Halvorsen. Takk for romslighet og støtte til gjennomføringen av masteroppgaven.

Jeg vil også takke mine medstudenter som har gitt meg håp, motivasjon og oppmuntring. Coronapandemien har medført fysisk avstand for oss, men jeg takker for mange nære digitale treff under innspurten.

Jeg vil også rette en takk til VID, som har loset meg gjennom fire år med studier. Dere har bidratt til en måte å være i verden på som treffer hjertet mitt. Spesielt takk til Hans Christian og Siv, mine lærere de to siste årene.

Tilslutt vil jeg takke de som står meg nærmest og som har kjent på at jeg har vært mer fraværende grunnet uttalige timer på loftet, i min skrivestue. Kjære Hans Børge, takk for all servering, din positivitet og for berikende diskusjoner. Kjære Siri Marie og Brede, takk for forståelse for en mamma som har hatt lyst til å dele status for fremdrift som kanskje ikke alltid har vært like fengende for dere. Takk for glimt i øyet!

Langesund 27.05.2021

Kristi Storhaug Lien

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål.....	3
1.3	Relevans for studiens fagfelt	3
1.4	Begrepsavklaring	4
1.4.1	Fosterhjem	4
1.4.2	Parforhold.....	5
1.5	Oppgavens oppbygging	5
2	Teoretisk rammeverk og relevant forskning.....	6
2.1	Systemteori.....	6
2.1.1	Systemteori og systemisk tenkning.....	6
2.1.2	Sosialkonstruksjonisme	7
2.1.3	Språkssystemisk tilnærming	9
2.2	Teori om familiens livssyklus	10
2.3	Teorier om parforhold	11
2.3.1	Følelsers betydning	11
2.3.2	Egen tilfredshets betydning	12
2.3.3	Tilhørighetens betydning	13
2.3.4	Samarbeidets betydning	15
2.4	Identitet - selvet som et narrativ.....	16
2.5	Anerkjennelse	17
2.6	Relevant forskning.....	18
3	Metodisk tilnærming.....	21
3.1	Vitenskapsteoretisk ståsted.....	21
3.2	Kvalitativ metode.....	23
3.3	Datainnsamling.....	24
3.3.1	Utvalg og rekruttering	24
3.3.2	Presentasjon av studiens informanter	26
3.3.3	Valg av kvalitativt forskningsintervju	26
3.3.4	Gjennomføring av intervju	27
3.4	Transkribering.....	29

3.5	Den analytiske prosessen. Systematisk tekstkondensering	30
3.5.1	Trinn 1: Helhetsinntrykk	31
3.5.2	Trinn 2: Meningsbærende enheter	31
3.5.3	Trinn 3: Abstrahere innhold	32
3.5.4	Trinn 4: Sammenfatte betydninger	33
3.6	Kritisk gjennomgang av metoden	33
3.7	Forskningsetikk	34
3.8	Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet	35
3.9	Refleksivitet	36
4	Presentasjon av hovedfunn	38
4.1	Samarbeid som styrke og savn	38
4.1.1	Anerkjennelsens kraft	39
4.1.2	Samtalen som lim	41
4.2	Påvirkning av identitet	42
4.2.1	Hva med oss?	43
4.2.2	Forandring kan fryde	44
4.3	Parforhold i endret familiekonstruksjon	46
4.3.1	Fosterbarn - et felles prosjekt?	46
4.3.2	Familiebilder	49
5	Drøfting	52
5.1	Samarbeid som styrke og savn	52
5.1.1	Anerkjennelsens kraft	52
5.1.2	Samtalen som lim	57
5.2	Påvirkning av identitet	60
5.2.1	Hva med oss?	60
5.2.2	Forandring kan fryde	64
5.3	Parforholdet i endret familiekonstruksjon	67
5.3.1	Fosterbarn – et felles prosjekt?	67
5.3.2	Familiebilder	72
6	Oppsummering	76
	Litteraturliste	78

Vedlegg.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Vedlegg nr. 1 Vurdering fra NSD	84
Vedlegg nr. 2 Samtykkeerklæring	86
Vedlegg nr. 3 Intervjuguide	87
Vedlegg nr. 4 Informasjonsskriv	89
Vedlegg nr. 5 Utdrag fra transkripsjon.....	93

1 Innledning

Over 11 000 barn bor i fosterhjem i Norge. Tallet har vært økende de senere år selv om det nå sees en mer utflatende tendens (Statistisk sentralbyrå, 2020; NOU 2018:18). Det anslås at det var 8 700 ordinære fosterhjem og om lag 16 400 fosterforeldre i 2017 (NOU 2018:18). Lov om barneverntjenester § 4-22 og fosterhjemsforskriften § 3, stiller krav til hvem som kan velges til fosterforeldre (Lov om barneverntjenester 1992, Fosterhjemsforskriften 2003). Fosterforeldre må ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem. De må ha stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner (NOU 2018:18). Barne – ungdoms – og familieetaten (Bufetat) plikter etter lov om barneverntjenester § 2-3 å bistå barneverntjenesten med å finne fosterhjem (Lov om barneverntjenester, 1992). Bufetat har et nasjonalt ansvar for fosterhjemsrekruttering og dette innebærer at etaten til enhver tid skal ha tilgjengelige fosterhjem som tilsvarer kommunenes etterspørsel.

Mange mestrer den nye livssituasjonen som fosterforeldre, men vi vet at også at mange strever. Anslag i norsk og internasjonal forskning på hvor stor andel av fosterhjem som ender i en utilsiktet flytting¹ i løpet av fosterhjemsforløpet, varierer mellom 20 og 50 prosent (NOU 2018:18). Det er et stort valg å ta et barn inn i sitt liv og bli fosterforeldre, og mange har tenkt på dette i flere år før de bestemmer seg (Backe-Hansen et al., 2013a).

Jeg har ofte sagt at det å bli fosterforelder er en av Norges største dugnader. Hverdagen fosterforeldre forteller om har både imponert og frustrert meg. Engasjementet er bakgrunnen for oppgavens tema. Dette vil jeg utdype i neste avsnitt.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har i flere år arbeidet i Bufetat med ansvar for å rekruttere fosterhjem. Slik kommer jeg i kontakt med familier, både enslige og par, som ønsker å bli fosterforeldre. Mitt arbeid innebærer også å vurdere hvorvidt disse ulike menneskene er egnet til å påta seg et oppdrag som fosterforeldre.

¹ En utilsiktet flytting innebærer at flyttingen fra fosterhjemmet skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått (Backe-Hansen et al., 2013b, s.15).

Jeg holder kurs for potensielle fosterforeldre og utfører veiledning av fosterforeldre som har tatt imot barn. I møte med mange fosterfamilier beskrives en ny hverdag som ble mer krevende enn de hadde forestilt seg. Mange opplever rollen mer belastende og utfordrende enn hva de først antok. På tross av dette mener ni av ti at det å være fosterforeldre er givende og verdt det, og tre av fire fosterforeldre anbefaler andre å bli det (Meld. St. 17 (2015-2016)). Det er likevel flere som strever veldig i den nye hverdagen sammen med et fosterbarn. Jeg hadde i utgangspunktet ønsket å bruke masteroppgaven til å se nærmere på parforholdet til fosterforeldre som hadde valgt å si opp fosterhjemsavtalen, slik at barnet måtte flytte. Jeg ønsket å se nærmere på hvilke konsekvenser dette fikk for dem som par, og hvordan de håndterte parforholdet i etterkant. Studien fikk ikke godkjenning av Norsk Senter for forskningsdata (NSD). Det ble begrunnet med at informasjon knyttet til dette var å anse som brudd på taushetsplikt overfor fosterbarn. På grunn av manglende godkjenning skiftet jeg retning på prosjektet, men beveget meg fortsatt innen fosterhjemsfeltet. Jeg valgte i stedet å studere nærmere hvordan parforholdet oppleves for de som fortsatt er fosterforeldre. Dette prosjektet ble godkjent av NSD (vedlegg nr. 1).

Det å bli fosterhjem berører familieliv og parforhold. Jeg har hørt mange fortelle om mindre tid til seg selv, partner og egne barn. Jeg har nok med meg en forforståelse² om at det å bli fosterforeldre ofte kan oppleves krevende, og kan sette familie og parforhold i en stresset og utfordrende situasjon. Forforståelse kan bli et premiss for ny kunnskap (Krogh, 2017, s.4, Malterud, 2017, s. 43). Dette betyr at i samspillet mellom å gjøre meg kjent med egen innflytelse og være bevisst på hva dette kan bety for valg av teoretisk rammeverk, kan nye oppdagelser av hva det betyr for fosterforeldres parforhold å bli fosterhjem vokse frem (Malterud, 2017, s. 43). Jeg er nysgjerrig på hvordan fosterforeldre ivaretar parforholdet. Dette springer utfra mine møter med fosterforeldre, som vil farge min forforståelse. Uten forforståelsen ville kanskje ikke studien sett dagens lys og på bakgrunn av den har jeg utformet problemstilling og forskningsspørsmål som jeg vil beskrive i neste avsnitt.

² Forforståelse anses som de historiske og individuelle forutsetninger et menneske har med seg som bevisste eller ubevisste deler av eget tolkningsgrunnlag (Gadamer sitert i Malterud, 2017, s. 44).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

På bakgrunn av ovenstående har jeg utformet følgende problemstilling:

«Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem.»

Jeg har valgt følgende forskningsspørsmål for å belyse problemstillingen:

- 1. Hvordan opplever paret at det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet?*
- 2. Hva opplever de som betydningsfullt for at de har holdt sammen?*

Jeg ønsker å få tilgang til fosterforeldres erfaringer knyttet til hvordan det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet. Har partneren overrasket på noe vis? Er det blitt annerledes enn forventet? De er to forskjellige mennesker i relasjon til hverandre med hver sine unike opplevelser. Hva vektlegger de i sine historier? Jeg har kjent på bekymring for parforholdet til fosterforeldre som står i krevende situasjoner etter å ha tatt i mot et fosterbarn. Denne forforståelsen er nok preget av mine møter med fosterforeldre jeg har veiledet. Mange fremstår slitne og de er overrasket over hvordan hverdagen ble. Jeg ønsker å se nærmere på hva de opplever som betydningsfullt for at de likevel har klart å holde sammen. Har de tatt noen bevisste valg for å ivareta seg selv og partner? Min forforståelse er at de er gode på samarbeid og å dele sine refleksjoner og strev, og ikke minst gleder med hverandre. Å få utvidet min forståelse rundt dette temaet tror jeg vil være hjelpsomt i møte med fosterforeldre. Jeg vil i neste avsnitt redegjøre for hvilken relevans studien kan ha for andre.

1.3 Relevans for studiens fagfelt

Jeg vurderer at studien har relevans innenfor fagfeltet barnevern, og spesielt innenfor fosterhjemsomsorgen. Mitt ønske er å utvide forståelsen av utfordringer fosterforeldres parforhold møter ved overgangen til rollen som fosterforeldre. Jeg vil løfte frem et fokus på parforholdet som vil kunne være hjelpsomme bidrag inn i arbeidet med å forberede par som vurderer å bli fosterforeldre. Temaet parforhold bør få mer plass i forberedelsesprosesser til å bli fosterhjem. Funnene kan også være hjelpsomme for veildere og ansatte i kommunale barneverntjenester som følger opp fosterhjem. Det kan bidra til at de som følger opp

fosterhjem i større grad ser betydningen av at parforholdet som tema aktualiseres i møter med fosterforeldre.

1.4 Begrepsavklaring

Jeg vil redegjøre for sentrale begreper som brukes i oppgaven.

1.4.1 Fosterhjem

Lov om barneverntjenester § 4-22 første ledd, definerer fosterhjem som følgende:

Med fosterhjem menes i denne lov:

- a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunn av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7 (Lov om barneverntjenester, 1992, § 4-22 første ledd).

Det finnes ulike typer fosterhjem; ordinære fosterhjem, fosterhjem i barnets nære familie og nettverk, beredskapshjem og familiehjem (NOU 2018:18). I ordinære fosterhjem har den kommunale barneverntjenesten ansvar for oppfølging, og fosterforeldrene mottar arbeidsgodtgjøring og utgiftsdekning etter veiledende satser. Det kan settes inn ekstra støtte og hjelp til barnet og fosterhjemmet. De fleste barn i fosterhjem bor i ordinære fosterhjem i eller utenfor barnets slekt eller nettverk (NOU 2018:18). I denne studien er det fosterforeldre i ordinære fosterhjem som er intervjuet.

Barneverntjenesten og fosterforeldrene har forpliktelser overfor hverandre som reguleres gjennom Fosterhjemsavtalen. Denne avtalen er hjemlet i barnevernloven § 4-22 og forskrift om fosterhjem § 6 (Fosterhjemsforskriften, 2003). Barneverntjenestens oppfølging av barnet og fosterforeldrene er lovregulert. Det er pålagt tilsyn med fosterhjemmet etter § 4-22 (Lov om barneverntjenester, 1992). Bufetat har ansvar for grunnleggende opplæring og generell veiledning til fosterhjem etter § 2-3 (Lov om barneverntjenester, 1992).

Begrepene fosterforeldre og fosterhjem vil bli benyttet om hverandre i oppgaven.

1.4.2 Parforhold

I denne oppgaven anses parforhold som et følelsesmessig bånd som binder to parter sammen, uten en rasjonell avtale eller noe tvang. Parforholdet anses som et kjærlighetsforhold mellom to voksne mennesker i en intim og nær relasjon (Samoilow, 2015, s.13). Informantene i studien er tokjønnede par, hvorav to par er samboende og ett par er gift. Parforhold og begrepet parrelasjon vil begge benyttes i oppgaven og har i denne konteksten samme betydning.

1.5 Oppgavens oppbygging

Tema, bakgrunn og problemstilling presenteres i kapittel 1, sammen med noen begrepsavklaringer. Kapittel 2 er et teorikapittel der jeg gjør rede for utvalgte teorier som jeg mener belyser problemstillingen og forskningsspørsmålene. I tillegg presenteres tidligere relevant forskning. I kapittel 3 gjør jeg rede for mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt og presenterer studiens design. Jeg foretar også en kritisk gjennomgang av metoden, ser på etiske sider ved studien før jeg avslutter med et blick på egen forskningsrolle. I kapittel 4 presenteres mine forskningsfunn før jeg i neste kapittel drøfter disse funnene og hvordan de kan forstås mot teori og tidligere forskning. Her løftes også problemstillingen og forskningsspørsmålene frem i forsøk på å utvide forståelsen. Kapittel 6 er avslutningskapittelet og har til hensikt å se på implikasjoner for praksisfeltet, fosterhjemsarbeidet. Først en redegjørelse av oppgavens teoretiske rammeverk i neste kapittel.

2 Teoretisk rammeverk og relevant forskning

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for sentrale teorier som jeg vurderer kan belyse problemstillingen. Jeg minner om problemstillingen;

“Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem”

Studien har sin forankring i det systemiske³ paradigmet⁴ hvor sosialkonstruksjonismen står sentralt. Sosialkonstruksjonismen vil være et overordnet rammeverk for å forstå beskrivelsene fosterforeldrene har av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem. Videre vil jeg se beskrivelsene fosterforeldrene har av eget parforhold i lys av systemisk teori og tenkning. Jeg redegjør deretter for noen språkssystemiske perspektiver jeg anser som relevant i forhold til å lete etter mening i beskrivelsene fosterforeldrene gir. Jeg har valgt å redegjøre for teori om familiens livssyklus. Dette mener jeg kan være verdifullt for å forstå parforholdets bevegelser fra par til fosterforeldre. Deretter presenteres teorier om parforhold. Jeg velger å presentere teorier fra et positivistisk⁵ paradigme fordi jeg anser dette som hjelpsomme konstruksjoner for å forstå begrepet parforhold. Etter analyseprosessen fremstod opplevelser av anerkjennelse og identitetsopplevelser betydningsfulle, og jeg har derfor valgt å inkludere teorier om dette.

2.1 Systemteori

2.1.1 Systemteori og systemisk tenkning

Systemteori oppsto på bakgrunn av et behov for en teori som kunne bygge bro mellom forskjellige vitenskaper (Ølgaard, 2004, s. 52). Generell systemteori ble utviklet av biolog Ludwig von Bertalanffy på 1940 – tallet (Johnsen & Torsteinsson, 2012; Ølgaard, 2004, s.51). Han knyttet biologi til systemtenkning og anså organismer som åpne systemer som stadig er

³ Systemisk paradigme beskrives i kapittel 3

⁴ Et paradigme kan anses som et nettverk av gjensidig relaterte forpliktelser på bestemt teori, bestemte oppfattelser av erkjennelsestilstander og bestemte metodologiske praksiser (Gergen, 2010, s.41).

⁵ Positivistisk paradigme beskrives i kapittel 3

i interaksjon med sine omgivelser. Han var opptatt av at et symptom kunne ha flere årsaker og at levende systemer var kjennetegnet med at de kan nå målet på mange forskjellige måter (Johnsen & Torsteinsson, 2012).

Sosialantropolog og biolog Gregory Bateson (1904-1980) betegnes som opphavsmann til systemisk kommunikasjonsteori, og er en av de fremste representantene for den systemiske tenkningen. Han ble inspirert av systemteori og valgte særlig ut de kvalitative delene (Ølgaard, 2004, s. 61). Systemisk tenkning handler om hvordan et system fungerer i dynamisk samspill mellom deler av seg selv og andre systemer som det berøres av. Bateson fremmet betydningen av kontekst og at all kommunikasjon må forstås ut fra den sammenhengen det forekommer (Ølgaard, 2004, s.83). Bateson hevdet at blikket måtte flyttes fra individet til å forstå mennesket som en del av de relasjonene de beskriver og forklarer verden med (Ulleberg, 2004). Bateson anså mennesket for å oppfatte en verden av forhold, ikke objekter. Forholdene er sirkulære, noe som i denne sammenhengen betyr gjensidige, og han fremmet en sirkularitetstenkning rundt menneskelig atferd fremfor en lineær årsakssammenheng (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.128). Bateson har sitert uttrykket «kartet er ikke landskapet» fra psykiater A. Korzybskis (Ølgaard, 2004, s.72). Uttrykket ble førende for konstruksjonismen og synet på at virkeligheten avbilder seg i våre sanser (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.32). Bateson var opptatt av at kartet er bilder, ideer av virkeligheten. Det er selve terrenget som er virkeligheten. Bateson forståelse innebærer at ulike personer lager egne kart over det de observerer og erfarer, og forholder seg så til dette kartet. Kartet er ikke terrenget, men en måte å prøve å beskrive det på.

I forhold til denne kontekst kan vi forstå informantenes beskrivelser som deres egne kart, deres egne forståelser av parforholdet. Kartene er unike og laget på bakgrunn av erfaringer og observasjoner som de navigerer etter. I tillegg bør beskrivelsene sees i sammenheng med fosterforeldrene selv og omliggende systemer som f.eks partner, fosterbarn og barneverntjeneste.

2.1.2 Sosialkonstruksjonisme

I denne studien har sosialkonstruksjonisme betydning både som teoretisk rammeverk og vitenskapsteoretisk ståsted. Sosialkonstruksjonisme i studiens teoretisk rammeverk handler

om at valgte teorier ses på som berikende konstruksjoner, ikke representanter for noen sannhet. Som vitenskapsteoretisk ståsted handler sosialkonstruksjonisme om hvordan jeg forstår at kunnskap utvikles, min posisjonering innenfor det systemiske paradigmet, samt hvordan studiens forskningsforløp beskrives. Sosialkonstruksjonisme presenteres som vitenskapsteoretisk ståsted i kapittel 3. Som teoretisk rammeverk bidrar sosialkonstruksjonismen med et perspektiv om at virkeligheten kan forstås og tolkes ulikt.

Psykologiprofessor Kenneth J. Gergen (2010) løfter frem det grunnleggende i sosialkonstruksjonismen; at vi konstruerer verden i interaksjon med hverandre (Gergen, 2010, s.13). Innenfor et sosialkonstruksjonistisk perspektiv anses virkeligheten som sosialt konstruert. Utenfor språket finnes ingen virkelighet (Jensen, 2009, s. 61). Det vi betrakter som verden avhenger i stor grad av det vi har tilgang til, og det vi har tilgang til avhenger de sosiale relasjoner vi er en del av (Gergen, 2010 s.13). Det er i relasjonene verden blir det den er for oss (Gergen, 2010). En opplevelse av en felles virkelighet er avgjørende i samtlige relasjoner, noe om betyr at det må foreligge en enighet om hva som eksisterer (Gergen, 2010).

På hvilken måte kan sosialkonstruksjonismen være nyttig i møte med fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter at de ble fosterhjem? Magdalene Thomassen(2006) refererer til Hacking(1997) når hun skriver om at sosialkonstruksjonisme fremmer fortolkning og nye tenkemåter som gjør det mulig å avdekke og oppdage fenomener man ikke har vært oppmerksomme på (Thomassen, 2006, s.181). Jeg forstår dette som at jeg bør være oppmerksom på at fosterforeldrenes beskrivelser konstrueres i sammenheng med normer og forventninger knyttet til fosterhjemsoppdraget og parforhold. Dette perspektivet krever at det stilles spørsmål ved det som tas for gitt og gir muligheter til å avdekke nye elementer. Perspektivet er også hjelpsomt ved at det viser at man ikke bør betrakte teori som utelukkende sann eller falsk, men heller som en sammenstilling som bør bedømmes på dens potensielle bruk i pågående samtaler (Gergen & McNamee, 1999). I dette perspektivet kan teori betraktes som en språklig ressurs. Man kan tillate seg å ha mindre fokus på teoriens korrekthet, og heller se på hvilke sosiale verdener som åpnes. Jeg anser det sosialkonstruksjonistiske perspektivet for å åpne opp for en stor grad av frihet i forhold til hvilke teorier som benyttes, uavhengig av paradigmatilhørighet. Jeg kan heller ha blikket

rettet mot i hvilken grad teoriene er hjelpsomme med å belyse problemstillingen jeg ønsker å undersøke nærmere.

Fosterforeldrenes beskrivelser av parforholdet er studiens datamateriale. Språket og ordene som velges har betydning for hvordan de forstår og som gir mening til det de beskriver.

Dette påvirker deres virkelighetsoppfattelse. Mer om dette i neste avsnitt.

2.1.3 Språkssystemisk tilnærming

Dette er en orientering innen familierapifeltet som leder oppmerksomheten mot språket. Beskrivelser og forståelser av andre mennesker er konstruert av den som forstår (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.149). Den språkssystemiske tilnærmingen setter søkelys på hvordan språket er med å forme virkeligheten. Språket skaper virkeligheten og således blir virkeligheten en sosial konstruksjon (Johnsen & Torsteinsson, 2012). I denne sammenhengen innebærer det at virkeligheten er en konstruksjon som opprettholdes i en språklig dialog (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.150). Dette er relevant i forhold til beskrivelsene fosterforeldrene gir av sine parforhold. Ordene de benytter til å beskrive parforholdet, samt ord fra andre, konstruerer deres forståelse av virkeligheten.

Narrativ tilnærming er en retning innenfor den språkssystemiske tradisjonen. Retningen videreutvikler kontekstens betydning i forklaringen av menneskelige fenomener. For å gi hendelser mening fra den komplekse sammenhengen den henger sammen med, kan elementer løftes frem, utelukkes eller settes sammen. Slik sett kan en narrativ forklaring sees på som en strukturering av kontekst (Thomassen, 2006, s. 62). Psykolog Harlene Anderson (f. 1942-) beskriver narrativitet som den diskursive⁶ måten vi konstruerer og forteller om egne liv på som skaper sammenheng. Dette beskriver hun som en refleksiv, dobbelrettet og diskursiv prosess hvor opplevelsene konstrueres, men også forstås (Anderson, 1997, s.265). Identitet skapes gjennom samtalen, gjennom konstruksjon og rekonstruksjon av språk og fortellinger (Anderson, 1997, s.268). Anderson (1997) beskriver selvet som et konstant skiftende uttrykk for våre narrativer, hvor individet forsøker å skape

⁶ En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner (Neumann, 2001).

mening for seg selv og verden (Anderson, 1997, s.268). Ved å se på beskrivelsene av parforhold som meningsbærende identitetsskapende narrativer, så utelukkes og inkluderes det noe i konstruksjon.

Gergen (f. 1934-) viser til Jacques Derridas (1997) teori som betrakter språket som et system av forskjeller (Gergen, 2010, s.34). Språket er bygget opp rundt såkalte binære motsetninger (Gergen, 2010, s.34). Dette innebærer en differansiering mellom et nærvær av et ord, som benyttes, og fravær av ordet det står i motsetning til (Gergen, 2010). Teorien vil jeg benytte for å se nærmere på ordene i beskrivelsene til fosterforeldrene, og om disse utvalgte ordene kan bidra til å komme nærmere en forståelse av deres opplevde virkelighet.

Familieterapeut Anne Kyong Sook Øfsti (f. 1962-) er opptatt av hvordan språket konstruerer vår oppfattelse av samliv og kjærlighet (Øfsti, 2010). Hun mener det er behov for begreper som omfatter ikke konvensjonelle og mer uvante livsformer som samfunnet også består av. Det å være fosterforeldre og fosterhjem kan kanskje forstås som uvant livsform, i alle fall en annen måte å leve sammen på. Jeg undrer meg om språket favner dette i tilstrekkelig grad.

Jeg vil søke etter meningsdannelser i beskrivelsene fosterforeldrene gir og hva som vektlegges i fortellingene om seg selv og partner. Det er en overgang å leve uten barn til å leve med barn. Det er interessant å se om fortellingene til fosterforeldrene vektlegger dette. Jeg har derfor inkludert en teori som skisserer ulike overganger i et familieliv og hva som anses som viktig å mestre.

2.2 Teori om familiens livssyklus

Familielivssyklusteori ser på familiens bevegelser i ulike stadier. I denne teorien fremstår familien som et system hvor medlemmer kun tas opp ved fødsel, ekteskap eller adopsjon og den eneste utvei er døden. Familien forstås som mor, far og barn, den såkalte kjernefamilien (Jensen, 2009, s.95). Carter og McGoldrick (1999) deler familiens livssyklus inn i seks stadier:

1. Mellom familier
2. Unge par

3. Familien med små barn
4. Familien med ungdom
5. Slippe barna og gå videre
6. Familien i alderdommen

(Carter & McGoldrick, 1999).

Teorien bygger på ideen om at det i overgang fra et stadium til et annen vil oppstå en krise. Denne må familien mestre for å gå videre til neste stadium på en god måte (Jensen, 2009, s.94). De voksne i familien befinner seg i to subsystem, et foreldresystem og et parsystem, som de må fordele tiden på.

Informantene i studien befinner seg alle i stadium tre, familie med små barn. Stadiet betegnes ved at familien må akseptere nye medlemmer. En annen påkrevd forandring er at paret mestrer foreldrerollen. Familien må også favne en mer utvidet familie, som svigerfamilie, samt at nye roller inkluderes i familien (Jensen, 2009). I et familieterapeutisk perspektiv forstås familieliv i ulike former. Dette inkluderer par og enslige som lever uten barn (Jensen, 2009). Oppfostringen av barn har en sentral betydning innen teorien. Carter og McGoldrick (1999) mener imidlertid det er essensielt å utvide modellen så den speiler samfunnets økte kompleksitet. Jeg anser denne teorien som aktuell for den belyser overganger et familieliv kan bestå av og også se fosterforeldre i lys av dette. Det å få omsorg for fosterbarn er en overgang for par som kan sammenliknes med stadium tre, familier med små barn.

Undersøkelsen fokuser på beskrivelser av parforhold. Jeg vil ha med teorier som belyser ulike forståelser av parforhold. Først en redegjørelse for Susan M. Johnsens teori som vektlegger følelsenes betydning.

2.3 Teorier om parforhold

2.3.1 Følelsers betydning

Voksen tilknytningsteori har sitt utspring fra psykolog Bowlbys (1907 -1990) forskning av tilknytning mellom mor og barn. Teorien presenterer en forståelse av at mennesker er programmert til å danne sterke og varige følelsesmessige bånd til sine nærmeste (Teigen, 2017, s.133). Bowlby mente mennesket søker tilknytning gjennom hele livet, også inn i voksenlivet (Samoilow & Gran, 2017, s. 387). Professor i psykologi, Susan M. Johnsen (f. 1947-) anses som en av grunnleggerne for emosjonsfokustert terapi (EFT). Denne retningen bygger på voksen tilknytningsteori (Samoilow & Gran, 2017, s.386). Hun ønsket å bidra med virksomme intervensjoner ovenfor par som oppsøkte hjelp (Samoilow & Gran, 2017, s. 386). Johnsen fulgte klientenes emosjonelle bevegelser i saktere bevegelser for å få frem klientens uttrykk rundt hva de følte (Samoilow & Gran, 2017, s. 386). Hun fremmet følelsenes betydning gjennom å hevde at emosjonell respons er nøkkelen til kjærlighet (Johnson, 2004). Et parforhold anses som et voksent tilknytningssystem hvor det er et behov for oppmerksomhet, emosjonell respons og gjensidig interesse (Johnsen, 2004, s.33). Johnsen (2004) anser at partnerne som opplever trygghet gjennom visshet om at den andre vil være der for dem, blir bedre i stand til å takle stress. Hvis partneren er avvisende medfører dette stress, usikkerhet og manglende konsentrasjon. Johnsen (2004) vektlegger partnerenes behov for fysisk kontakt. Ved sykdom, redsel eller stress anses dette behovet spesielt viktig. EFT har et fokus på å korrigere emosjonelle erfaringer og legge til rette for øyeblikk hvor partnerne kommuniserer fra eget sårbart sted (Samoilow & Gran, 2017, s. 386). Johnsen (2004) anser det som essensielt å fokusere på tryggheten i parforholdets tilknytning (Johnsen, 2004). Jeg vil bruke teorien til å se nærmere på informantenes beskrivelser av sine parforhold, og hvordan de vektlegger betydningen av emosjonell kontakt og følelser.

Neste teori har fokus på parforholdet i senmoderne tid. Å se parforholdet, som en del av samfunnet som en helhet, er i tråd med det systemiske paradigmet studien befinner seg i.

2.3.2 Egen tilfredshets betydning

Sosiolog Anthony Giddens (f. 1938-) benytter begrepene det rene forhold, konfluerende kjærlighet og plastisk seksualitet for å beskrive det han mener karakteriserer det moderne parforholdet (Giddens, 1994). Det rene forhold kjennetegnes ved at det innledes med tanke om å få følelsesmessig tilfredsstillelse gjennom nær kontakt med den andre. Det foreligger

likestilling mellom partnerne (Giddens, 2004, s.9). Det er ikke forankret i sosiale eller økonomiske betingelser, ekteskapet som institusjon eller ønsket om å få barn. Det fokuserer kun på følelsesmessig tilfredsstillelse i kontakt med en annen. To personer inngår i et forhold for egen skyld, med fokus på hva de kan få ut av forholdet. Det varer så lenge begge finner det tilfredsstillende. I et forhold som kun eksisterer for sin egen skyld, kan alt som er vanskelig bli truende. Samtidig kan dette også føre til en slags demokratisering. Forholdet blir en løpende kontrakt som hver av partene kan appellere til hvis det oppstår situasjoner som føles urettferdige eller undertrykkende (Giddens, 1994). Dette medfører en stadig vurdering av forholdet, noe Giddens kaller en refleksiv organisering.

Giddens beskriver kjærligheten i det rene forholdet som konfluerende (Giddens, 1994, s. 66). Den er basert på en seksuell og emosjonell likevekt og balanse mellom partnerne. I den konfluerende kjærligheten søkes det rette forholdet, hvor likestilling mellom partene forutsettes og begge forventes å investere følelsesmessige bidrag. Giddens mener at det å åpne seg for hverandre er selve forutsetningen (Giddens, 1994, s. 66). Kjærligheten utvikler seg kun i sammenheng med utvikling av intimitet mellom partnerne og deres innstilling til å være sårbare og dele bekymringer med hverandre (Giddens, 1994, s. 67) Gjennom intimitet utvikles tillit og Giddens betegner tillit som en tro på hverandre, et følelsesmessig bånd som kan bli en styrke mot fremtidige prøvelser (Giddens, 1994, s. 138).

Giddens bruker betegnelsen plastisk seksualitet om seksualitet i et parforhold som dyrkes uten forplantningsformål (Giddens, 1994, s. 10). Gjensidig seksuell nytelse anses som et nøkkelpunkt for å kunne opprettholde forholdet (Giddens, 1994, s. 68).

Jeg ønsker å se nærmere på informantenes beskrivelser av intimitet og det å dele sårbarheter. Hvordan påvirker dette parforholdets videre eksistens?

I neste avsnitt ser jeg nærmere på en teoretisk retning som inkluderer den påvirkning det å få barn har på et parforhold.

2.3.3 Tilhørighetens betydning

Sosiologene Ulrich Beck (f. 1944 – 2015) og Elisabeth Beck- Gernsheim (f. 1946-) har vært opptatt av hvordan individualiseringsprosesser påvirker parforholdet og at endringer av

forventinger mellom kjønn har komplisert dette (Beck & Beck – Gernsheim, 1995). Beck og Beck – Gernsheim anser individualiseringsprosesser som individets ønske om frihet, være seg selv og at det har en tørst etter utfordringer (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s.3). Beck og Beck- Gernsheim (1995) mener individet er mer fristilt fra tradisjonelle roller. Dette leder til økt frihet og at man blir aktiv i forhold til utformingen av egen identitet. Langvarige moderniseringsprosesser har medført at tradisjoner og normer har fått mindre betydning. Selv om tradisjoner og normer er svekket så foreligger fortsatt institusjonelle føringer som f.eks. arbeidsmarked og utdanningssystemer. Dette medfører at parforholdet blir en pakt mellom to individers institusjonsavhengige liv (Beck & Beck – Gernsheim, 1995).

Valgmulighetene kan sees på som både plikt og tvang og kan medføre at ulike valg kan kollidere. I et samfunn preget av usikkerhet og risiko er det gjennom kjærlighet at individet kan finne seg selv. Beck og Beck- Gernsheim (1995) anser kjærligheten som viktigere enn noen gang og slik har den også blitt mer eksklusiv (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s.45). Synet på kjærlighet er forandret og beskrives som en tom kategori (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s.5). Paret må fylle innholdet i egen kjærlighetskategori. Dette kan gi muligheter for demokratisering i parforholdet, men har også potensialet for kaos. (Beck & Beck – Gernsheim, 1995).

Beck og Beck- Gernsheim mener individet i det moderne samfunnet er trent til å handle rasjonelt, effektivt, disiplinert og suksessfullt. Et barn blir som en kontrast til dette og representerer «den naturlige siden av livet» og gjør det å få barn attraktivt for individet. Det å ha barn gir lovnader om en ekte relasjon og at individet kan oppdage sider av seg selv som er krevende i et teknologisk samfunn (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s. 106). Beck og Beck- Gernsheim anser barnet for å ha en sentral rolle i dagens parforhold, hvor par får barn for tilhørighetens skyld, som et anker i en verden som er i kontinuerlig endring.

Å få barn er en valgmulighet. Det var tidligere noe av det mest naturlige i verden, men er i enkelte forhold blitt det mest kompliserte. Par får ikke barn for å sikre alderdommen lenger, bare ut fra emosjonelle behov (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s. 138). De kaller dagens kjernefamilie for «excessively emotional», som jeg oversetter til betydningen «svært emosjonell» (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s. 139). De mener dette medfører en risiko for av familien blir overopphet, ved en såkalt drivhuseffekt. Den påvirker parforholdet ved at

trykket kan bli stort. For sikre seg selv vurderes separasjon. Veien «from love to hell» anses som kort og at kjærligheten ikke kan finnes uten dets mørkere sider som skuffelser, bitterhet, avvisning og hat (Beck & Beck – Gernsheim, 1995, s.139).

Å være fosterforelder medfører et aktivt valg om å få barn. Jeg vil se nærmere på fosterforeldrenes beskrivelser av det å være i en omsorgsrolle og hvordan dette har påvirket konstruksjonen av parforholdet i forhold til Beck og Beck – Gernsheims (1995) forståelse av tilhørighetens betydning, samt risiko for såkalt overoppheiting.

I neste avsnitt vil jeg se nærmere på teori som trekker frem betydningen av samarbeid i et parforhold.

2.3.4 Samarbeidets betydning

Psykolog John. M. Gottman (f. 1942-) har forsket på parforhold og hva som skal til for å oppleve et godt samliv. Han trekker frem syv prinsipper som bør ligge til grunn for (Gottmann J, Silver N, 1999);

1. Utvid kjærlighetskartet – dette innebærer at partnerne er emosjonelt påkoblet hverandre og er nysgjerrige på den andres indre liv.
2. Ta vare på hengivenhet og beundring – dette innebærer at partnerne husker hverandres positive sider.
3. Snu seg mot hverandre – dette betyr å være oppmerksomme på hverandres invitasjoner om kontakt.
4. La seg påvirke – dette innebærer å anerkjenne partners følelser og la det påvirke valg som tas.
5. Løs de løsbare problemene – dette innebærer at partnerne tar tak i utfordringene som lar seg løse på en sensitiv måte ovenfor hverandre.
6. Ut av fastlåste konflikter – med dette menes at partnerne snakker om uenigheter og klarer å inngå premisser.

7. Skape felles mening – dette innebærer oppmerksomhet på partnerens roller og mål og hva som binder partnerne sammen som par

(Gottmann J, Silver N, 1999).

John Gottman har sammen med ektefelle Julie Gottmann (f. 1951-), utviklet teorien «The Sound Relationship House Theory»⁷ (Gottmann & Gottman, 2017). Deres teori retter oppmerksomheten mot noen områder partnere bør være bevisste med tanke på et godt parforhold. Det handler blant annet om å se fremover og ikke bort, skape en felles mening og være oppmerksomme på hverandres verdener. Jeg finner således likhetstrekk med de syv prinsippene som tidligere nevnt. I teorien anses tillit og forpliktelse som bærebjelker i gode parrelasjoner (Barth, et.al, 2017).

Det blir interessant å se beskrivelsene fosterforeldrene gir i sammenheng med Gottmans prinsipper for et godt parforhold.

Informantene beskriver blant annet at å være fosterforelder påvirker deres oppfattelse av seg selv og partner. Jerome Bruner har en forståelse av identitet som relasjonell konstruksjon. Han er således del av det fortolkende systemiske paradigmet. Jeg har derfor valgt å redegjøre for noen av hans tanker om konstruksjon av identitet i neste avsnitt.

2.4 Identitet - selvet som et narrativ

Psykolog Jerome Seymour Bruner (f. 1915 – 2016) anser selvet som noe vi selv skaper. Vi rekonstruerer ut fra forventninger og forhåpninger til oss selv og andre (Bruner, 2002, s.64). Han mener vi ikke har en medfødt kjerneidentitet i form av et essensielt selv som skal oppdages og realiseres (Bruner, 2002, s.64).) I følge Bruner(2002) ville selvet ikke eksistere hvis man ikke var i stand til at forstå og konstruere historier. Når man befinner seg i en ny situasjon rekonstruerer man tidligere historier tilpasset situasjonen man befinner seg i (Bruner, 2002, s. 65). Fortellingene våre har utspring fra opplevelser og minner fra fortiden og håp for fremtiden (Bruner, 2002, s. 64). Bruner(2002) beskriver selvskapelse som vår beste måte at fastslå egen unikhet på. Vi skiller oss fra andre, ved at vi sammenligner våre

⁷ «The Sound Relationship House Theory» er en praktisk parterapeutisk tilnærming for par med utfordringer for å oppnå forståelse og samhold (Gottman & Gottman, 2017).

fortellinger om oss selv med andres (Bruner, 2002, s. 66). Han understreker at det ikke er en enkel prosess å fortelle andre om seg selv (Bruner, 2002, s. 79). Dette er knyttet til hvem vi tror at andre tenker at vi bør være, i følge Bruner(2002).

Informantene har påtatt seg nye roller som fosterforeldre. Jeg undres på hvordan denne bevegelsen har påvirket hvordan de ser på seg selv og hverandre. Jeg anser dette som overførbart til identitet som par. Hva slags historier rekonstrueres som par etter at de har blitt fosterforeldre?

I beskrivelser knyttet til samarbeid, både med partner og andre, vektlegges anerkjennelse som betydningsfullt for informantenes opplevelse av parforholdet. I neste kapittel vil jeg redegjøre for Axel Honneths teori om anerkjennelse i relasjoner. Jeg tenker dette samsvarer med systemisk tenkning på den måten at individets opplevelse av anerkjennelse ikke eksisterer uavhengig i individet selv, men konstrueres i sammenheng med en større helhet, som utgjør relasjonene rundt.

2.5 Anerkjennelse

Professor i sosialfilosofi Axel Honneth (f. 1949-) anser anerkjennelse som grunnlag for selvrealisering og et godt liv. Den enkeltes selvtillit, selvrespekt og egenverdi er avhengig av anerkjennelse (Honneth, 2007). Identiteten trues ved opplevelse av krenkelse dersom man mangler anerkjennelse.

Honneth(2007) introduserer tre former for anerkjennelse;

- Kjærlighetsbasert anerkjennelse
- Rettslig anerkjennelse
- Sosial anerkjennelse

(Honneth, 2007).

I kjærlighetsbaserte anerkjennelse refererer Honneth til alle primære relasjoner som består av sterke følelsesmessige bindinger, slik man finner innen parforhold, vennskap og relasjoner

mellom barn og foreldre (Honneth, 2007, s. 104). Det foreligger gjensidig hengivenhet hvor begge er avhengig av hverandre for å få dekket behov. Anerkjennelse vises som følelsesmessig tilslutning og innvirker på individets opplevelse av selvtillit.

En rettslig anerkjennelse innebærer å ha samme rettigheter som andre medlemmer av samfunnet. Rettighetene anser Honneth (2007) som individuelle krav personen kan håpe blir oppfylt fordi det er et fullverdig medlem av fellesskapet og deltar i det institusjonelle systemet på linje med andre (Honneth, 2007, s.142). Å bli rettslig anerkjent gir opplevelse av å bli akseptert og inkludert. Det påvirker også individets opplevelse av tilhørighet og selvrespekt (Honneth, 2007, s.139).

Sosial anerkjennelse er anerkjennelse av de spesielle egenskapene som skiller mennesker fra hverandre (Honneth, 2007, s.131). Dette er et resultat av individuelle handlinger og positive tilbakemeldinger. Denne relasjonen handler om anerkjennelse og verdsetting i sosiale sammenhenger. Det er den rådende kulturen i samfunnet som bestemmer og leverer kriteriene for den sosiale verdsettingen av individer. Sosial anerkjennelse innebærer at individet får en tiltro fra andre om at det kan prestere eller har ferdigheter som anses verdifulle. Ved å oppleve seg sosialt verdsatt har man mulighet for å akseptere seg selv og forholde seg positivt til sine egenskaper og ferdigheter. Dette påvirker selvfølelsen (Honneth, 2007, s 139).

Å være fosterforeldre innebærer å ivareta den daglige omsorgen for fosterbarn på vegne av andre. Honneths(2007) teori er hjelpsom i forhold til å se nærmere på både partners, barneverntjenestens og omgivelsers anerkjennelse av fosterforeldrene. Hvilken betydning har anerkjennelse for parforholdet? Dette er i tråd med det sosialkonstruksjonistiske perspektivet hvor virkelighet samskapes og forstås relasjonelt.

Avslutningsvis i dette kapitlet redegjøres det for tidligere relevant forskning.

2.6 Relevant forskning

Datagrunnlaget omhandler norske fosterforeldre og deres parforhold. Synet på parforhold kan være påvirket av kultur, historie, religion og det tilhørende lands lovsystem.

Internasjonale studier kan aktuelle å se hen til, selv om konteksten kan være noe annerledes. Jeg har søkt i norsk og engelsk litteratur. Jeg har foretatt litteratursøk tidsavgrenset til forskning fra 2005. Jeg fant lite relevant norsk forskning og utvidet søket til å omfatte internasjonale studier, men også dette gav begrenset uttelling. Jeg har søkt i databaser som PsycInfo, Oria, Idunn og Google Scholar, i tillegg til Google, Bufdir.no og VID.no.

Rapporten « *Stabilitet i fosterhjem, internasjonal forskning om barnets behov for trygghet og stabilitet* » viser hva som kan skape stabilitet og ustabilitet i en fosterhjems plassering. Forfatteren ser på fosterforeldres personlige kvaliteter som en mulig kilde til ustabilitet (Falch – Evensen, 2018).

Rapporten « *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprosjekt* » belyser tanker og følelser fosterforeldre har om det å være en fosterforelder (Backe – Hansen et al., 2013a).

I en ny amerikansk studie av fosterforeldre ble det undersøkt sammenheng mellom stress i foreldrerollen og kvalitet i parforholdet (Richardson & Futris, 2019, s. 185). Funnene viser at stress i foreldrerollen har betydningsfull negativ påvirkning på hvordan menn og kvinner opplever kvalitet i eget samliv og deres foreldresamarbeid.

Masteroppgaven « *Hva betyr det for parforholdet å være fosterforeldre?* » av Elisabeth Meyer Lugg har funn som er relevante i forhold til oppgavens problemstilling (Meyer-Lugg, 2020). Hun ser nærmere på fosterforeldreskap som et felles prosjekt, mestringsstrategier og barnevernets rolle.

Oddbjørg Skjær Ulviks studie av senmoderne fosterfamilier benyttes for å se fosterforeldreskap i endring (Ulvik, 2007). Hun anser fosterforeldreskap og oppdragelse av fosterbarn som et forhandlingsprosjekt, hvor enighet og meningsdannelse forhandles direkte eller indirekte fram mellom medlemmene i fosterfamilien (Ulvik, 2007).

I dette kapittelet har jeg presentert teoretisk rammeverk for studien, samt sett på relevant forskning rundt temaet for undersøkelsen min; fosterforeldres beskrivelser av parforhold.

Teoriene er valgt utfra min forforståelse av tema, oppgavens empiri og tidligere forskning. Et annet blikk ville kanskje medført noe annet.

I neste kapittel redegjøres for oppgavens metodevalg.

3 Metodisk tilnærming

Den opprinnelige betydningen av ordet metode, fra greske methodos, betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Kvale & Brinkmann, 2015, s.83). Kapitlet skal belyse vei og veivalg som har formet studien. Jeg vil forsøke å utvide kunnskapen om hvilke konsekvenser fosterforeldreskapet har fått for parforholdet, samt hva som oppleves som betydningsfullt for at de fortsatt er sammen. Veivalgene har sitt utspring i en vitenskapsteoretisk forståelsesramme som jeg vil starte med å redegjøre for. Deretter beskriver jeg kvalitativ metode, utvalg, rekruttering og det kvalitative forskningsintervju. Videre vil jeg si noe om gjennomføring av intervjuene og transkripsjonen, før jeg går gjennom trinnene i analysemetoden Systematisk tekstkondensering (STC). Kapitlet avsluttes med kritiske refleksjoner rundt metoden, forskningsetikk og refleksivitet.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Epistemologi er læren om hvordan vi oppnår kunnskap og kalles også erkjennelsesteori (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 31). Det finnes to ulike holdninger innenfor epistemologi. En objektivistisk holdning har utgangspunkt i at det eksisterer en objektiv virkelighet uavhengig av vår bevissthet, mens en subjektivistisk holdning mener at forståelse har utgangspunkt i et erkjennende subjekt (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.31). Den førstnevnte holdningen preger det positivistiske paradigmet som har hatt, og fortsatt har, en stor betydning for særlig medisin og helsefag (Malterud, 2017, s. 27). Positivismen representerer en forståelse av at verden består av stabile fenomener som kan måles (Malterud, 2017, s. 27). Denne studiens epistemologi er inspirert av den subjektivistiske holdningen og er en del av det fortolkende, systemiske paradigmet som har en annen grunnleggende antakelse om verden. Det fortolkende paradigmet anser kunnskap som konstruksjoner som oppstår gjennom menneskelig samspill og opplevelser. Dette skjer alltid i kontekst (Malterud, 2017, s.29). Verden kan oppleves forskjellig ut fra ulike ståsted (Malterud, 2017, s.27). Studien vil være preget av en subjektivistisk holdning til erkjennelse, forankret i sosialkonstruksjonismen⁸. Den er en del av det systemiske paradigmet.

⁸ Se redegjørelse av begrepet sosialkonstruksjonisme i avsnitt 2.1.2

Innen sosialkonstruksjonisme står hermeneutikk sentralt, som en viktig inspirasjonskilde til vitenskapelige tilnærminger med fortolkning som grunnlag for virkelighetsforståelse. (Thagaard, 2018 s.37). Den hermeneutiske erkjennelsestradisjonens grunnlag for forståelse handler om tolkning av meninger i menneskelige uttrykk (Malterud, 2017). Opprinnelig var hermeneutikken knyttet til fortolkninger av tekster og har røtter langt tilbake i tid, lengre enn den naturvitenskapelige (Malterud, 2017, s. 28). Den hermeneutiske forståelsen handler om tolkning av mening. Mening kan kun forstås i sammenheng (Thagaard, 2018, s.37). Å tolke deler av tekst i lys av helheten, og omvendt, og gjennom dette utvide forforståelse, kaller filosofen Gadamer en hermeneutisk sirkel (Krogh, 2014, s.53). I denne sirkelbevegelsen fortolkes kunnskap, ut fra vår bakgrunn, kontekst og forforståelse (Krogh, 2014, s.53). Ingen forståelse starter uten en annen forutgående forståelse, noe Gadamer betegner som fordommer (Krogh, 2014, s.53). Vi tilhører alle vår egen tid og vår egen kultur og dette binder oss sammen med tidligere perioder (Krogh, 2014, s.53). Gjennom sirkelbevegelsen kan vi bedømme egne fordommer og vurdere om den fortsatt skal ha en plass i vår forståelse.

I denne studien er jeg som forsker tett på datamaterialet, teksten. Jeg har utformet problemstilling, intervjuguide, intervjuet, transkribert og analysert under veiledning. Jeg har forsøkt å være transparent i forhold til min egen forforståelse gjennom hele prosessen, da alle disse delene påvirker helheten. Erfaringene er ikke noe jeg kan frigjøre meg fra, men noe jeg bestreber å være bevisst kan forme retning og valg. Innen hermeneutikken beskrives dette som en forståelseshorisont alle mennesker har med seg i sin erkjennelse av verden. Den er vanskelig å ha fullstendig oversikt over (Krogh, 2014). Forståelseshorisonten er dynamisk og har mulighet for å utvikles (Krogh, 2014, s.56).

I tillegg til hermeneutikkens plass innen det systemiske paradigme, finner vi fenomenologi som en sentral holdning knyttet til fortolkning. Fenomenologi er opptatt av den subjektive opplevelsen og forsøker å oppnå en dypere forståelse av meningen i personers erfaringer (Thagaard, 2018, s.36). Fenomenologi kan betegnes som et begrep for å forstå verden utfra personens eget perspektiv. Virkeligheten er slik personen oppfatter den (Kvale & Brinkmann, 2015, s.45). Man søker å forstå den levde erfaringsverdenen (Thomassen, 2006, s.85). I denne studien ønsker jeg å lytte til informantenes subjektive og unike historier og stemmer,

deres erfaringsverden. Den fenomenologiske tradisjonen har hatt fokus på å sette til side egen forforståelse i møte med fenomenet (Thomassen, 2006, s. 84). Det fortolkende paradigmet gir ikke muligheter til å legge vekk forforståelse fordi mennesket alltid tolker og erfarer i kontekst. Retninger som kalles hermeneutiske – fenomenologiske ivaretar synet på at beskrivelser av fenomener er meningsbærende, samtidig som at beskrivelsene allerede er en fortolkning (Thomassen, 2006). Dette utgangspunktet er retningsgivende for mitt valg av kvalitativ metode i denne studien. Ved å lytte til fosterforeldrenes beskrivelser av parforholdet er jeg bevisst at de har sitt utspring fra spørsmål jeg stiller. Min egen forforståelse preger spørsmålene jeg stiller, og der igjennom fortellingene som kommer. I samtale med informantene kan jeg få tilgang til deres erfaringer og opplevelser. Dette kan være nye elementer som påvirker min forforståelse og således utvider min, og kanskje andres, forståelseshorisont.

3.2 Kvalitativ metode

Samfunnsforskning anses å være komplekst fordi det består av kommuniserende og tolkende mennesker (Johannessen et.al., 2016, s.27). Det man ønsker svar på kan kreve ulike metoder. Det skilles ofte mellom kvalitative eller kvantitative metoder. Problemstillingen bør være førende for valg av metode (Johannessen et al., 2016, s.54). Kvalitativ metode er opptatt av å forstå eller beskrive hvordan mennesker oppfatter verden (Johannessen et al., 2016, s. 93). Kvantitativ metode studerer også mennesker, deres meninger og oppfatninger, men er mer opptatt av å telle og kartlegge utbredelse (Johannessen et al., 2016, s.93). Studien har ikke fokus på tall og utbredelse i forhold til ulike erfaringer ved fosterforeldres parforhold og jeg mener en kvalitativ metode vil gi mer innsikt i opplevelsen av parforholdet enn kvantitativ metode. Kvalitativ metode passer sammen med et sosialkonstruksjonistisk, fenomenologisk og hermeneutisk fortolkende paradigme. Ved å velge denne metoden så velger jeg bort noe annet og hver metode har sine fortrinn og ulemper. Ved å velge kvalitativ metode så vil jeg kunne bidra til å presentere unike og forskjellige tanker og refleksjoner fra fosterforeldres opplevelse av eget parforhold etter at de ble fosterhjem. Kvalitative tilnærminger beskrives som induktive, hvor det trekkes slutninger fra det enkeltstående til det allmenne (Malterud, 2017, s. 27). Jeg tror analysen av materialet kan lede til funn som medfører utvidelser av kunnskap og forståelse, som kan benyttes i møte med fosterforeldre.

3.3 Datainnsamling

I avsnittene under redegjøres det for hvordan innhenting av datagrunnlag har foregått.

3.3.1 Utvalg og rekruttering

Utvalget skal belyse tema og problemstilling og handler om å finne personer eller enheter som kan gi informasjon. (Thagaard, 2018, s. 54). Innen kvalitativ forskning ønsker man å få mye informasjon fra et begrenset utvalg (Johannessen et al., 2016, s.112). Å foreta en strategisk utvelgelse betyr at forskeren avgjør hvilken målgruppe som må delta for å tilføre nødvendig data (Johannessen et al., 2016, s. 115). Informantene er fosterforeldre i et parforhold. Det er flere måter å finne informanter på og i studien er det benyttet kriteriebasert utvelgelse. Dette innebærer å velge informanter som oppfyller visse kriterier (Johannessen et al., 2016, s.118).

I denne studien er det fire kriterier:

1. To fosterforeldre i familien da de ble fosterhjem
2. Fortsatt et par når intervjuene finner sted
3. Mer enn et år siden de ble fosterhjem
4. De har ivaretatt mer enn ett fosterbarn

De tre første kriteriene er knyttet til studiens problemstilling. Første og andre kriteriet viser til at informantene skal ha erfaringer med å være i samme parforhold også før de ble fosterforeldre. Videre vil det andre kriteriet gi tilgang til informasjon om hva som har vært betydningsfullt for at de har holdt sammen. Tredje kriteriet er knyttet til tidsperspektivet. Parene må ha hatt mulighet til å gjøre erfaringer i parrelasjonen som fosterforeldre. Det siste kriteriet var et krav fra Norsk Samfunnscenter for Dataforskning (NSD) for å få gjennomført studien (vedlegg nr. 1). Det var nødvendig å sikre anonymisering av eventuell informasjon som fremkom om fosterbarn. Dette ville sikres bedre ved at informantene hadde hatt flere fosterbarn.

Jeg har ikke gjort utvalg i forhold til alder, kjønn, egne barn eller eventuelle tilleggstiltak som frikjøp⁹. Jeg vurderte det ikke relevant for å belyse oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

Jeg fikk godkjenning av min leder til å finne potensielle informanter via Bufetats datasystem, BiRK. Det ble lag inn et datasøk på følgende kategorier; de var registrerte som aktivt fosterhjem, hadde hatt mer enn ett fosterbarn, og vært fosterhjem i mer enn ett år. Søket inkluderte således fosterhjem med en oppdragstaker. Etter å ha strøket enslige fosterforeldre av listen, stod jeg igjen med rundt 25 potensielle fosterhjem. Jeg begynte med å kontakte parene øverst på listen. Potensielle informanter fikk tilsendt informasjonsskriv om studien med forespørsel om å delta (vedlegg nr. 4). Skrivet inneholdt beskrivelse av formål, det praktiske rundt intervjuet og informasjon om databehandling. Det ble opplyst at jeg og veileder har tilgang til opplysningene. Videre at deltakelse ville være frivillig og at de når som helst kunne trekke samtykke uten nærmere begrunnelse, samt at all informasjon vil bli slettet (Johannessen et al., 2016, s.86).

En uke senere hadde jeg ikke fått noen tilbakemeldinger. Jeg valgte å sende informantene tekstmeldinger med påminning om tilsendt mail. Jeg fikk raskt svar fra tre par som ønsket å bidra. Et par trakk seg etter inngått avtale om intervju. Uoppfordret formidlet de at åraken var at det ble for travelt. Kort tid etter sa tredje fosterforeldrepar ja til deltakelse.

Målet med en strategisk utvelgelse er å finne informanter som kan belyse problemstillingen og studiens teoretiske utgangspunkt. I kvalitative studier kan et stort antall informanter føre til et uoversiktlig materiale og at analysen blir for overfladisk (Malterud, 2017, s. 65). Med tilstrekkelig informasjon kan et lavt antall deltakere, fra fire til syv, være tilstrekkelig til å gi et rikt materiale (Malterud, 2017, s. 64). I denne studien inngår seks informanter og det vurderes å være tilstrekkelig for å få nødvendig informasjon til studiens problemstilling.

Informantene er ett par i 30 årene, ett par i 40 årene og ett par i 50 årene. De er alle ufrivillige barnløse og fosterforeldre til to fosterbarn.

⁹ Frikjøp omhandler at fosterforelder blir helt eller delvis frikjøpt fra ordinære jobb, og barneverntenesten gir kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, innenfor den rettledende grensen i folketrygden (Barne –ungoms og familiedirektoratet, u.å).

3.3.2 Presentasjon av studiens informanter

Par 1: Anne og Simen er i 40 årene og vært sammen i 16 år. Anne er arbeidssøker mens Simen er i arbeid. Som ufrivillig barnløse har de vært gjennom fertilitetsbehandling uten å lykkes. De ble fosterforeldre til et søskenpar for litt over 3 år siden.

Par 2: Hege og Tore er i 50 årene og har vært sammen i mer enn tretti år. Hege er i arbeid, mens Tore er frikjøpt fra sitt arbeid for å være hjemme med fosterbarna. De har vært gjennom fertilitetsbehandling uten å lykkes. De har vært fosterforeldre siden 2015 og er i dag fosterforeldre for et søskenpar.

Par 3: Stine og Ole er i 30 årene og har vært sammen i 13 år. Ole er i arbeid, mens Stine er frikjøpt fra sitt arbeid. De har ikke biologiske barn. De har vært fosterforeldre for et søskenpar i 8 år og har også i løpet av denne tiden ivaretatt en ungdom som nå er flyttet ut.

Jeg har gjennomført intervju med parene og vil i neste avsnitt redegjøre for valget av intervju til informasjonsinnhenting.

3.3.3 Valg av kvalitativt forskningsintervju

Det er ulike metoder for å fremskaffe informasjon innen et kvalitativ forskningsdesign. Intervju er mest benyttet som metode (Thaagard, 2018, s.89). Målet med intervjuet er å forstå verden fra informantenes side, gjennom å få frem betydningen av deres erfaringer og opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s.20). Jeg har valgt intervju som metode. Dette kan sammenliknes med en samtale, og gjennom samtale kan vi lære å få innblikk i andres opplevelser og perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015, s.18). Andre metoder for innsamling av data innen en kvalitativ tilnærming er observasjon eller fokusgruppeintervjuer. Observasjon kan være aktuell hvis man er ute etter å studere samhandling. Man får tilgang til informasjon om hvordan personer forholder seg til hverandre i sosiale situasjoner (Thagaard, 2018, s.12). Fokusgruppeintervju er et annet alternativ for å samle inn data. Da samler man seks til ti personer for å diskutere et emne. Målet er å få frem ulike synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). En utfordring ved fokusgruppeintervju kan være å holde kontroll over intervjuforløpet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 180). Denne form for informasjonsinnhenting kunne vært aktuell i min kontekst. Dette var imidlertid min første

erfaring som forsker. Jeg skulle gjennomføre informasjonsinnhentingene alene, og vurderte at det ville bli for krevende å håndtere et helt gruppeintervju.

Jeg har valgt såkalte semistrukturerte intervju, basert på en utformet intervjuguide (vedlegg nr. 3). Dette innebærer at intervjuet har en delvis åpen struktur. Man tar utgangspunkt i noen spørsmål, men gir informantene mulighet til å utdype tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s.46). Dette gir forskeren mulighet til å følge informantene (Johannessen et al., 2016, s. 146). Jeg valgte denne mellomløsningen mellom et åpent intervju og et strukturert intervju, da jeg var bekymret for at et åpent intervju ville gjøre det vanskeligere for meg å få opplysningene studien ønsker belyst. Et åpent intervju sentrerer ofte rundt et tema hvor samtalen bærer preg av en uformell samtale og forskeren tilpasser spørsmålene etter informantene (Johannessen et al., 2016, s.146). Jeg valgte heller ikke et helt strukturert intervju, med bekymring for og ikke kunne følge informantenes refleksjoner i ønsket grad. I et strukturert intervju er både tema, spørsmål og rekke rekkefølge fastlagt (Johannessen et al., 2016, s.146). Et semistrukturert intervju er i tråd med det fenomenologiske perspektivet hvor fokuset ligger på å søke å forstå menneskers opplevelser og møte deres refleksjoner. Det avgjørende for mitt valg av semistrukturert intervju som metode, er mulighetene for å følge en struktur, samt å avvike fra denne for å følge spontane refleksjoner. Jeg vil videre beskrive hvordan intervjuene ble gjennomført.

3.3.4 Gjennomføring av intervju

I forberedelse til intervju bør man utarbeide en intervjuguide (vedlegg nr. 3). Det er vesentlig å finne spørsmål som belyser studiens problemstilling og forskningsspørsmål (Johannessen et al., 2016, s. 147). Intervjuguiden kan sees på som en huskeliste (Malterud, 2017, s.134). En intervjuguide anses ikke som et spørreskjema, men en liste over tema og spørsmål (Johannessen et al., 2016 s.147). Siden jeg gjennomførte et semistrukturerte intervju fulgte jeg ikke intervjuguiden i kronologisk rekkefølge, men valgte heller å følge informantenes refleksjoner der det ble naturlig. Jeg sørget imidlertid for at vi kom gjennom alle spørsmålene i løpet av intervjuet.

Jeg hadde planlagt å gjennomføre et pilotintervju. På grunn av tidspress prioriterte jeg dette bort. Jeg fikk således ikke testet intervjuguiden i forkant. Et pilotintervju kunne meg gitt

erfaringer som ville medført noen justeringer av eksempevis intervjuguide. Jeg ville vært bedre forberedt til de andre intervjuene.

Til sammen har jeg gjennomført tre intervjuer, ett med hvert par. Jeg var usikker på om jeg skulle gjennomføre individuelle intervjuer eller parintervjuer. Bjørholt & Farstad(2014) mener at det foreligger en formodning hos enkelte forskere at individuelle intervju medfører at man kommer nærmere informantens stemme (Bjørholt & Farstad, 2014). Bjørholt og Farstad(2014) mener derimot at forskeren sikres et rikere datamateriale ved å gjennomføre parsamtaler istedenfor individuelle. Fordelene ved parintervju er at anonymitet sikres på en god måte, paret får et felles refleksjonsrom, forsker får tilgang til parets interaksjon samt at det praktiske forenkles og det spares tid og penger (Bjørholt & Farstad, 2014). Ved å intervju paret sammen har de mer kontroll over en felles historie som de begge er en del av (Bjørholt & Farstad, 2014). Dette siste etiske elementet ble avgjørende for mitt valg av parintervjuer.

Intervjuene er blitt gjennomført etter avtale med informantene. Jeg lot dem velge om intervjuene skulle foregå på et kontor eller hjemme hos dem. Samtlige ønsket at jeg kom hjem til dem. Informantene hadde fått tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring på forhånd, og samtykkeerklæringen ble underskrevet før intervjuene startet (vedlegg nr. 2).

Jeg minnet om at intervjuene ville bli anonymiserte og at eventuell informasjon som kunne tilbakeføres til enkeltpersoner er taushetsbelagt (Johannessen et al., 2016). Jeg informerte om at jeg ikke ønsket informasjon om fosterbarna, men at det er de som fosterforeldre og deres opplevelse av parforholdet som er tema for studien.

Intervjuene varte fra 60 til 90 minutter. Jeg søkte en balanse mellom å få tilgang til informasjon, samtidig som jeg var opptatt av å ivareta informantenes integritet (Thagaard, 2018, s.114). Intervjukonteksten kan oppleves utrygg og jeg satte ord på dette til paret i forkant av intervjuene. Jeg var opptatt av å være sensitiv i forhold til at det kunne være første gang de delte sine opplevelser om temaet. Dette kunne sette i gang følelser og nye refleksjoner. Jeg forsøkte å være oppmerksom i forhold til hvordan informasjonen som ble delt påvirket parene. Jeg var opptatt av at begge skulle svare på spørsmålene og informerte parene om dette før interjuet startet. Jeg erfarte at samtlige par hadde en skjevfordeling av

verbalt tidsbruk i intervjuene, hvor den kvinnelige informanten snakket mest. Som konsekvens av dette måtte jeg noen ganger etterspørre svar fra de mannlige informantene.

Det første intervjuet varte i 60 minutter. Det ble avsluttet med en rask oppsummering fordi den ene informanten hadde en ny avtale etterpå. Ut fra denne erfaringen valgte jeg før andre intervju og tydeligere presisere rammer om ønsket bruk av tid. Etter intervjuet takket jeg hvert par for deres bidrag og gav dem en blomsterbukett. Jeg understrekte at de kunne kontakte meg i etterkant hvis det var ønskelig.

Intervjuene har vært gjennomført under coronapandemien og det har vært viktig å presisere for parene at jeg ville overholde gjeldende rutiner for smittevern (Folkehelseinstituttet, u.å.). Jeg ønsket å gjennomføre fysiske møter og unngå digitale intervjuer. Dette ville eventuelt medført en ny søknad til NSD for tillatelse. Jeg valgte å sette i gang raskt etter jeg fikk godkjenning av prosjektet fra NSD. Da var det ingen nasjonale eller lokale smittevernsbegrensninger knyttet til hjemmebesøk i det geografiske området hvor jeg skulle bevege meg. Jeg var fleksibel med hensyn til tidspunkt for møter med informantene.

3.4 Transkribering

Å transkribere betyr å gjøre en muntlig samtale om til skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Jeg tok opp intervjuene på en digital lydopptaker og har transkribert intervjuene selv. Jeg vurderte å be om hjelp til transkriberingen, men var bekymret for å miste verdifull informasjon ved å gjøre dette. Et intervju kan sees på som et sosial samspill som har et tempo og inneholder flere personers stemmeleie og kroppsspråk (Kvale & Brinkmann, 2015, s.205). Det finnes ingen universell kode for transkripsjon, foruten å beskrive hvordan en har gjort det (Kvale & Brinkmann, 2015 s. 207). Jeg har foretatt transkripsjonen slik at både muntlige ord og andre hendelser, som pauser og vektlegging av enkeltord, er skrevet inn for å søke å få frem betydningen. Uttrykk som latter og gråt er skrevet inn i transkripsjonen. Noen ord klarte jeg ikke å gjengi til tekst, men jeg har kodet dem inn i transkriberingen. Jeg har anonymisert enkelte ord, som stedsnavn og personnavn. Jeg har også omgjort det meste av dialekt til bokmål, også for å sikre anonymisering. Etter gjennomført transkribering var datamaterialet klart for analyse. Jeg valgte systematisk

tekstkondensering som analysemetode. En nærmere redegjørelse av analysemetoden kommer i neste avsnitt.

3.5 Den analytiske prosessen. Systematisk tekstkondensering

Kvalitative metoder studerer livet fra innsiden og utforsker hvordan vi lever våre liv (Thagaard, 2018, s.11). Innenfor kvalitativ forskning finnes en rekke analysemetoder som bl. a. IPA og Grounded Theory. Jeg har valgt å benytte systematisk tekstkondensering (STC), da den er beskrevet som et godt verktøy for en uerfaren forsker (Malterud, 2017, s.97). Metoden beskrives som en pragmatisk metode for analyse av tverrgående kvalitative data (Malterud, 2017, s. 97). En tverrgående analyse betyr å sammenstille informasjon fra flere informanter (Malterud, 2017, s.94). STC er inspirert av Giorgis (1985) fenomenologiske analysemetode som Malterud har modifisert (Malterud, 2017, s.115). STC er ikke en fenomenologisk metode, men deler oppfatningen om at subjektets erfaringer fra livsverden anses som gyldig kunnskap (Malterud, 2017, s.116). Det som skiller STC fra en fenomenologisk metode er at det ikke skjer en fordypning av livsverdenen og det forventes ikke at forskeren har filosofisk kompetanse (Malterud, 2017, s.115). STC har likhetstrekk med sosialkonstruksjonisme med å tenke at et fenomen kan fremtre i ulike uttrykk avhengig av perspektiv (Malterud, 2017, s.116).

Malterud (2017) beskriver STC som en analyse som gjennomføres i fire trinn:

1. få et helhetsinntrykk
2. å identifisere meningsdannende enheter
3. å abstrahere innholdet i enkelte meningsdannende enheter
4. sammenfatte betydninger

(Malterud, 2017).

Analysen har en induktiv tilnærming (se punkt 3.2). Metoden er en prosess hvor man stopper opp og ser seg tilbake. Analysen vil derfor være preget av bevegelser (Malterud, 2017). Det fremheves at det ikke betyr at dette er en fri innfallsmetode, men at prosessen er systematisk og at forskeren må bevare oversikt og intersubjektivitet.

Videre vil jeg beskrive hvordan den analytiske prosessen forløp.

3.5.1 Trinn 1: Helhetsinntrykk

Først skulle jeg bli kjent med datamaterialet og skaffe meg et helhetsinntrykk. I tråd med det fenomenologiske perspektivet¹⁰ var målet å sette sin egen forforståelse i parentes og lytte ut informantenes stemmer. Jeg leste intervjuene flere ganger og søkte etter foreløpige temaer som jeg skrev ned. Etter gjennomlesning så jeg at flere av disse hadde sammenfallende meningsinnhold. Ved å lese transkripsjonene fikk jeg en opplevelse av at jeg hadde mye spennende informasjon. Det ble derfor viktig for meg å holde problemstillingen aktivt fremme for å lytte etter det studien skulle belyse. Jeg leste gjennom alle transkripsjonene flere ganger og endte opp med å slå sammen temaene til fire kodegrupper.

Disse kodegruppene ble som følger; samarbeidets betydning, fra par til familie, nye roller og A4 familien som konstruksjon.

3.5.2 Trinn 2: Meningsbærende enheter

Jeg leste grundig gjennom intervjuene for å finne tekstutdrag jeg kunne plassere inn under kodegruppene jeg funnet frem til. Meningsbærende enheter er tekstutdrag som oppleves relevante og kan knyttes til problemstillingen eller tema (Malterud, 2017, s.101). Jeg merket tekstutdrag i farger etter ulike kodegruppe. Jeg hadde et flipoverark til hver kodeenhet på veggen, klippet ut tekstutdrag og hengte dem på arket for tilhørende kodegruppe. Noen tekstutdrag passet inn i to kodegrupper og hadde sammenfallende betydninger. Prosessen ledet til at jeg reduserte temagruppene fra fire til tre, samt endret navn på gruppene.

¹⁰ Fenomenologi er redegjort for i kapittel 3.1

3.5.3 Trinn 3: Abstrahere innhold

I denne delen av analysen sammenstilles informasjon på tvers av intervjuene og kodes tematisk uavhengig av kontekst (Malterud, 2017, s. 105). Jeg leste gjennom alle tekstutdrag jeg hadde hentet ut som meningsbærende enheter og sorterte ulike nyanser av temaene som fremkom. Disse ble deretter sortert i en matrise med nye underkategorier, subgrupper, under tilhørende hovedtema:

Samarbeid som styrke og savn	Påvirkning av identitet	Parforholdet i endret familiekonstruksjon
Anerkjennelsens kraft	Hva med oss?	Fosterbarn- et felles prosjekt?
Samtalen som lim	Forandring kan fryde	Familiebilder

Figur 1. Trinn 3: Reviderte temaer med underliggende subgrupper

I denne delen av analysen skal også tekstutdragene, de meningsbærende enhetene i subgruppene, gis mer generell mening. Det skal lages et tekstsammendrag som representerer innholdet for hver subgruppe, et kondensat, også kalt et kunstig sitat (Malterud, 2017, s. 106). Kondensatet skal være forankret i datamaterialet, noe jeg forsøkte oppnå gjennom å inkludere ord og begreper fra de meningsbærende enhetene. Som eksempel på et kondensat gjengir jeg det kunstige sitatet fra subgruppen «samtalen som lim»:

«Samtalen er blitt helt essensiell for oss som par og er det mest betydningsfulle for at vi får dette til å fungere. Uten samtalen ville vi stått svakere og den er et viktig redskap for å håndtere utfordringene som kommer både med barna og oss i mellom. Uten å dele mine svake sider med min partner blir jeg ensom og frustrert.»

3.5.4 Trinn 4: Sammenfatte betydninger

I siste del av analysen skal kodegruppene, de meningsbærende enhetene i subgrupper og kondensat sammenfattes til mer generell mening (Malterud, 2017, s.108). Det er viktig å være tro mot informantenes stemme.

Etter denne rekontekstualiseringen endte jeg opp med samme hovedtema som fremkom i trinn 2. Jeg vurderte å endre navn på hovedtema to, fra «påvirkning av identitet» til «identiteters dans». Dette ble ikke gjort fordi jeg synes det enkle i det opprinnelige navnet beskrev innholdet tilstrekkelig. Det samsvarer også med oppgavens litt mindre lekne språkstil.

Jeg har redegjort for metode og valgene jeg har tatt. Når man velger noe, velger man bort noe annet. I neste avsnitt vil jeg gjøre en kritisk gjennomgang av analyseprosessen.

3.6 Kritisk gjennomgang av metoden

Jeg vil i det følgende se kritisk på metoden og velger en redegjørelse som følger fasene.

Utvalg: Informantene er rekrutterte fra Bufetat. Selv om hovedtyngden av fosterforeldre er tilhørende her, men ikke alle. For studien medfører dette at fosterforeldre som er tilknyttet private leverandører av barneverntjenester ikke har en stemme. Informantparene er tokjønnete par. Likekjønnede fosterforeldre er derfor ikke representert. Ingen av informantparene har biologiske barn. Stemmen til fosterforeldre som også har erfaringer med biologiske barns påvirkning på parrelasjonen er fraværende. Det kan tenkes at deres stemme kunne tilført studien flere nyanser.

Intervjuet: Parene fikk velge hvor intervjuene skulle finne sted. Alle valgte eget hjem. Hos en familie var fosterbarna hjemme. Dette medførte at intervjuet ble avbrutt underveis. Det ble gjenopptatt raskt, men dette kan ha påvirket konsentrasjonen til informantene.

Analyse: I det dekontekstualiserende trinnet kan man miste kontekst av syne hvis datamaterialet er for stort (Malterud, 2017). Dette forsøkte jeg å unngå ved å lese transkripsjonene gjentatte ganger for å ha oversikt og godt kjennskap til hvert par og deres

beskrivelser. Jeg begrenset antall informanter til tre par. Det hjalp meg å beholde god kontroll på datainnsamlingen.

Som uerfaren forsker har jeg beveget meg i ukjent landskap. Det er påkrevd at man forholder seg strengt til de sentrale forskningsetiske prinsippene. Dette beskriver jeg i neste kapittel.

3.7 Forskningsetikk

All forskning skal underordne seg juridiske retningslinjer og etiske prinsipper (Johannessen et al., 2016, s.83). Gjennom forskning har forskeren et etisk ansvar, noe som aktualiseres sterkt i samfunnsforskning fordi den berører mennesker og forhold mellom mennesker (Johannessen et al., 2016, s.83). Jeg vil beskrive de etiske sidene ved gjennomføringen av studien, og de praktiske sidene som omhandler behandling og forsvarlig oppbevaring av materiale. Før jeg startet datainnsamling meldte jeg prosjektet til Norsk Senter for forskningsData (NSD). Prosjektet var meldepliktig etter personopplysningsloven og rekrutteringsprosessen startet etter at godkjenning fra NSD forelå.

Det fremheves særlig tre typer forskningsetiske hensyn en forsker må tenke gjennom;

- Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi
- Forskerens plikt til å respektere informantenes privatliv
- Forskerens ansvar for å unngå skade

(Johannessen et al., 2016, s.85).

Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi har jeg ivaretatt ved å gi informasjon både skriftlig og muntlig om at deltakelse er frivillig, samt at de når som helst kan trekke seg uten å oppgi grunn. Jeg laget et informasjonsskriv med beskrivelse av studiens formål (vedlegg nr. 4). Skrivet inneholdt også opplysninger om praktiske forhold rundt intervjuet, at opptak lagres innelåst, at opplysninger behandles konfidensielt og anonymt. Jeg informerte om at det er kun jeg og min veileder som har tilgang til materialet, og at personopplysninger

ville anonymiseres. Jeg gjentok dette når vi avtalte intervju, samt i forkant av at vi startet intervjuet og før de undertegnet samtykkeerklæring (vedlegg nr.2).

I forhold til at forskeren skal respektere informantenes privatliv, formidlet jeg at de selv er fri til å vurdere om de ønsker å svare på spørsmålene. De avgjør også hvor omfattende svar de vil gi. Mennesker skal ha rette til å bestemme hvem de slipper inn og hva som slippes ut (Johannessen et al., 2016, s.86). Eksempelvis gråt en informant under deler av intervjuet, og jeg spurte om det var greit å fortsette.

Forskeren har ansvar for å unngå skade. Intervjuer kan berøre sårbare og følsomme tema (Johannessen et al., 2016, s.86). Jeg hadde forberedt meg på at spørsmålene kunne oppleves krevende og at det kunne fremkomme uenigheter mellom informantene, samt sterke følelsesuttrykk. Jeg delte disse refleksjonene i forkant av intervjuene. Jeg fikk imidlertid tilbakemelding fra samtlige om at de ønsket å dele erfaringene sine fordi de hadde en formening om at dette var et viktig tema, som trengte oppmerksomhet. Jeg foretok innledningsvis en forventningsavklaring ved at jeg presiserte at jeg i denne konteksten hadde rollen som forsker, og ikke rådgiver fra en fosterhjemstjeneste. Dette for å forebygge at informantene løftet frem tematikk for veiledning, og fikk forventinger om bistand fra meg i så måte. Det kunne ført til at de ble skuffet, eller kanskje opplevde at de utleverte mer enn de ønsket.

3.8 Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet

Studiens *pålitelighet* er knyttet til spørsmålet om den er utført på en troverdig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2018, s.187). Forskeren må være detaljert og konkret i beskrivelsene av fremgangsmåten som er benyttet for å utvikle data (Thagaard, 2018). Jeg har vektlagt å være gjennomgående transparent ved å beskrive forskningsstrategi og analysemetode detaljert, samt beskrive valg knyttet til dette.

Studiens *gyldighet* handler om troverdighet av tolkninger forskeren er kommet frem til (Thagaard, 2018, s.189). Thagaard (2018) mener forskeren skal stille seg spørsmål om tolkningene som fremkommer er gyldige i forhold til den virkeligheten som er studert (Thagaard, 2018). Jeg har gjennom arbeidet med oppgaven holdt problemstilling,

forsknings spørsmål og informantenes stemmer i fokus og bestrebet meg på å være transparent i formidlingen. Samtidig har jeg hatt opprinnelsen til beskrivelsene av datamaterialet i minne.

Overførbarhet handler om studiens tolkninger kan gjelde i andre sammenhenger (Thagaard, 2018, s.194). Studiens funn vil nødvendigvis ikke være sanne for andre, men jeg har ønsket å gi tilgang til en utvidet forståelse av hva det kan innebære for et parforhold å bli fosterforeldre. En utvidet forståelse av et parforhold kan kanskje ha overføringsverdi til andre sammenhenger som omhandler parrelasjoner, både privat og profesjonelt.

En viktig holdning knyttet til forskningsprosessen som påvirker studiens troverdighet er forskerens refleksivitet. Dette vil jeg vil redegjøre for i neste avsnitt.

3.9 Refleksivitet

Refleksivitet beskrives som en aktiv holdning forskeren bør oppsøke og vedlikeholde. Forskeren skal ikke ta noe for gitt, men ha et åpent sinn og lete etter konfrontasjoner med egne forestillinger (Malterud, 2017, s.19). Innenfor det fortolkende paradigme er ikke spørsmålet om forskeren påvirker prosessen, men hvordan (Malterud, 2017, s.41). Jeg må stille spørsmål ved egne valg, vurderinger og funn, samt være transparent i prosessen. Min forforståelse er preget av arbeidserfaring som rådgiver i en fosterhjemstjeneste og de mange profesjonelle møter jeg har hatt med fosterforeldre. Mine erfaringer er preget av at fosterforeldres parrelasjon er gitt lite oppmerksomhet. Jeg er også kjent med at mange fosterforeldre velger å gå fra hverandre. Jeg har blitt berørt når jeg har fått kjennskap til brudd mellom fosterforeldre. Det har også skapt et ønske i meg om å forstå mer av prosessene disse fosterforeldrene gjennomgår, og således opphavet til denne studien. Selv om jeg har hatt en forståelse av at å ta imot et fosterbarn er krevende for parforholdet, har jeg også hatt et åpent sinn for at det kan være anderledes. For å få frem nyanser så er studiens andre forsknings spørsmål rettet mot å få frem hva som har vært betydningsfullt for at parene har holdt sammen.

Underveis i studiet har jeg hatt økt bevissthet rundt temaet parforhold i veiledning av fosterforeldre. Jeg har også løftet det mer frem som tema i forberende kurs for potensielle fostereldre. Denne bevegelsen er farget av studiens funn som redegjøres for i neste kapittel.

4 Presentasjon av hovedfunn

I dette kapittelet vil jeg presentere mine funn. Jeg minner om utgangspunktet for undersøkelsen;

«Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem»

Følgende forskningsspørsmål har vært benyttet for å belyse problemstillingen;

- Hvordan opplever paret at det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet?
- Hva opplever paret som betydningsfullt for at de har holdt sammen?

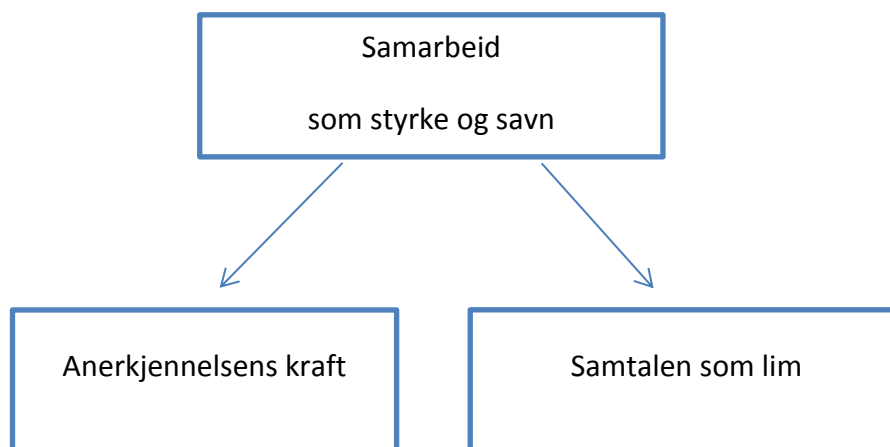
Jeg har kommet frem til følgende tre hovedkategorier:

1. Samarbeid som styrke og savn
2. Påvirkning av identitet
3. Parforhold i endret familiekonstruksjon

Hver hovedkategori har ulikt antall subgrupper og totalt for samtlige hovedfunn utgjør dette 6 subgrupper. Jeg vil presentere hovedfunnene med tilhørende subgrupper. Funnene blir belyst med sitater fra informantene, kategorisert som informant K for kvinne og M for mann. Et tall etter bokstaven K eller M illustrerer parnummer 1, 2 eller 3, fulgt av sitatnummer. Jeg har også satt fiktive navn på hver av informantene. Tilsvarende koder er benyttet i transkripsjonen og kapittel 5, drøftingen. Sitatene er valgt for å illustrere for de ulike funnene i det empiriske materialet.

4.1 Samarbeid som styrke og savn

Datamaterialet gir ulike beskrivelser om det å samarbeide, både som betydningsfullt for at de holder sammen og som en krevende faktor å forholde seg. Det er nyanser i datamaterialet som strekker seg fra erfaringer med samarbeid med partner og andre som en styrke og til at man savner et godt samarbeid med partner og andre.

Figur 1 Hovedfunn 1 med tilhørende 2 subgrupper

4.1.1 Anerkjennelsens kraft

Informantparene beskriver opplevelser av anerkjennelse, både innad i parforholdet og anerkjennelse fra andre, som betydningsfullt parforholdet. To av parene opplever anerkjennelse fra hverandre og andre rundt dem. De var fornøyde og stolte av parforholdet. Et par savnet anerkjennelse i eget parforhold og erfarte manglende anerkjennelse fra andre. Samme par forteller og om et strev seg i mellom og de er usikre på om de vil klare å forbli sammen som par.

Stine og Ole anerkjenner hverandre i stor grad. Stine sier:

Og vi har vært veldig flinke til å rose hverandre når vi har sett hva den andre har gjort bra...når du er en type som gjerne vil yte..vil gjerne se resultater av det en gir også..jeg har så..når man gir så mye av seg selv så føler jeg at jeg har fått gehør da! For alle mine dårlige sider (ler) holdt jeg på si, at jeg får lov til å grine når jeg har følt meg som verdens verste mamma.

(K3:44)

Hege og Tore er fornøyde med parforholdet og hverandre. Tore beskriver det slik:

Vi er stolte av hverandre.

(M2:154)

Anne beskriver et behov for anerkjennelse fra Simen:

At JEG får støtte fra han...at når jeg sier at her er min grense for ytre påvirkning så er han med!

(K1:114)

Alle tre parene har erfaringer knyttet til samarbeid med en kommunal barneverntjeneste og beskriver at også anerkjennelse fra barneverntjenesten har betydning for parforholdet. Hege og Tore beskriver det slik:

Ja, så vi er jo veldig klare over at vi gjør en god jobb, så vi får gode tilbakemeldinger, vi får ros fra barnevernet og såne ting er veldig hyggelig.

(K2:158)

Stine og Ole opplever også anerkjennelse fra barneverntjenesten og Stine sier:

Så det synes jeg, at de saksbehandlerne vi har hatt, har vært veldig flinke på. De har hatt tiltro til at det vi har gjort, har vært nyttig da.

(K3: 84)

Anne og Simen beskriver et vanskelig samarbeid med barneverntjenesten og Anne uttrykker det slik:

Burde det ikke vært litt sånn likevekt? Få lov til å uttale seg, få lov til å bli hørt? Skal vi bare være såne som nikker og gjør alt de forteller jeg skal gjøre? Det er svært få voksne som ønsker å leve under slike forhold.

(K1:176)

Simen er opptatt av:

Uansett hvordan du forteller hvordan ting er så har de alltid et svar på det..og det er også litt slitsomt og ehh kanskje bare ehhh...Det hadde vært bedre om de bare var bedre til å lytte.

(M1:104)

4.1.2 Samtalen som lim

Alle parene er opptatt av betydningen samtalen har for parforholdet som verktøy i hverdagen. Par 1 får ikke lengre til å samtale sammen som de ønsker etter at de ble fosterforeldre. Par 2 og 3 anser samtalene seg i mellom som en styrke og opplever at samtalen er avgjørende for å mestre hverdagen og lykkes med å ivareta fosterbarna.

Ved spørsmål om de har gjort noe bevisst for å ivareta hverandre forteller Stine:

Ja, det tror jeg vi begge har hatt mest bevissthet rundt det å prate sammen. Det ler vi litt av for det høres så enkelt ut.

(K3:91)

Stine og Ole har samtalen som en fast avtale:

Vi har nok blitt sterkere som par med å bli fosterforeldre..det er ikke mye som overrasker..for vi fant tidlig ut at vi skulle prate sammen...Så vi hadde egentlig sånn debrief hver kveld, så fra den dagen vi fikk barna har vi satt av tid til, nå skal vi sette oss ned og prate sammen om hva vi synes gikk bra og hva vi synes ikke gikk så bra.

(K3:30)

Hege opplever det å samtale som et nyttig redskap for å snakke om vanskeligheter:

Det er jo håndterbart, mennesker er jo håndterbare sånn sett om de er sinna eller sure eller hva som helst...eller unge eller barn uansett om de har bagasje eller ting som har vært..du kan sette deg å prate om. Vi er gode på å prate!

(K2:287)

Anne og Simen beskriver at de strever med å få til gode samtaler som de opplevde å ha tidligere. De uttrykker et savn etter samtalene de har hatt før de ble fosterforeldre og Anne beskriver en vanskelig omstilling:

..det som har blitt vanskelig i etterkant da..på en måte at vi må ha omstilt oss gjerne, vi har ikke tid til de her samtalene og være rolig og avslappet i relasjon til hverandre når vi er sammen..det er alltid noen som tar plassen vår.

(K1:39)

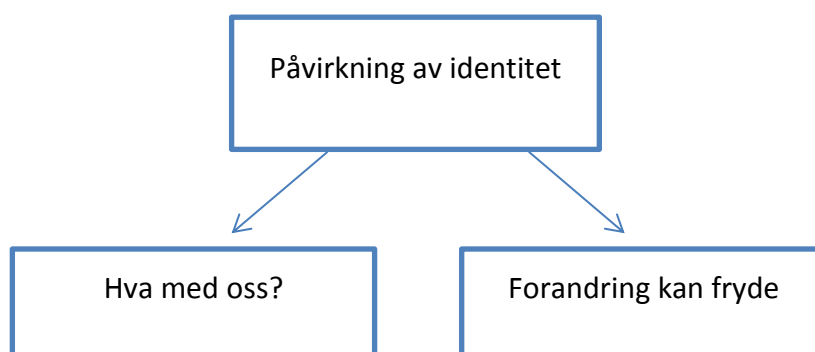
Simen beskriver behov for hjelp i forhold til å snakke sammen:

Ja..det er jo veldig slik at det blir enn sånn inngripen når andre begynner å bestemme over livet..på en måte..man blir veldig sliten og man får liksom ikke helt tid til de samtalene en burde og de tingene en burde gjøre..så det blir jo..ja..så det blir tungt å ta igjen..for å si det sånn så trenger vi hjelp til å komme inn igjen.

(M1:46)

4.2 Påvirkning av identitet

Samtlige informanter forteller at å bli fosterhjem har påvirket hvordan de ser på partner og hvordan de opplever parforholdet. Beskrivelsene varierer mellom usikkerhet på parforholdets fremtid, til nyoppdagelser av seg selv og hverandre som nærmest en vitamininnsprøytning i hverdagen.

Figur 2 Hovedfunnkategori 2 med tilhørende to subgrupper

4.2.1 Hva med oss?

Ved spørsmål om hvilke konsekvenser det har fått for parforholdet å bli fosterforeldre så beskriver Anne og Simen at de strever med parforholdet og formidler en usikkerhet på om de vil klare å komme seg gjennom en krevende tid. De har gått til samtaler på et familievernkontor i et halvt år når jeg intervjuer dem. Anne beskriver det slik:

Det tærer på overskuddet til at vi har overskudd til hverandre.

(K1:47)

Paret opplever at parforholdet i et fosterhjemsoppdrag ikke har fokus fra barneverntjenestens side, og Simen forteller:

Vi har egentlig blitt avvist av barneverntjenesten på de punktene her da når det handler om oss må vi nesten fikse oppi det selv og ta kontakt sånn og sånn. Jeg føler egentlig gjennom å gjøre en jobb for oppdragsgiver på en måte så bør de ta mer ansvar for fosterhjemmene.

(M1:151)

Ved spørsmål om de har gjort noe bevisst for å ivareta hverandre så beskriver begge at dette er vanskelig å få til. Anne forteller:

Vi jobber med å holde fokus her, men du må nesten komme senere å se om vi har greid det.

(K1:73).

Simen kan ikke huske bevissthet knyttet til ivaretagelse av Anne:

...nei, man glemmer hverandre, jeg for min del glemmer de viktige tingene i forhold til å være i et parforhold som tar vare på hverandre.

(M1:108)

Samtlige par opplever at fosterhjemsoppdraget tar oppmerksomhet fra parforholdet. Dette ser ut til å ha medført en bevisst prioritering for par 2 og 3.

Stine og Ole har prioritert ned parforholdets intimitet etter å ha blitt fosterforeldre, og Stine forteller:

Så har man jo på en måte klart å sette egne kjæresteting til side. Nå har vi jo jobbet mye så da faller det naturlig at sånn seksuelt forhold, har to barn som ligger oppi sengen din, det går jo ikke ...[].. Jeg tror begge har klart å sette parforholdet på pause..

(K3:86)

Hege beskriver også endringer i forhold til intimitet i parrelasjonen etter at de ble fosterforeldre:

Blir ikke så mye romantisering som det har vært da, men satser på å ta det igjen. Vi har rom for mye annet og slipper å gå og være superfokusert på hverandre.

(K2:37)

4.2.2 Forandring kan fryde

Informantene beskriver også flere nyoppdagelser av hverandre og seg selv, som konsekvens av å bli fosterforeldre.

Ved spørsmål om partneren har overrasket på noe vis forteller Ole:

Det har jeg tenkt på mye i ettertid, det har imponert meg stort, og bare få to barn lempet i fanget og si «Klar dette her», det er jeg ikke sikker på at alle har klart like bra som deg.

(M3: 59)

Hege beskriver at hun ser en endring av Tore:

Jeg må si at du har overasket meg for du har vokst veeeeldig på den oppgaven du har nå.

(K2:112)

Anne og Simen har også overasket hverandre positivt etter at de ble fosterforeldre. Simen beskriver Annes innsats for fosterbarna slik:

Det er ganske utrolig å se endringen for de barna, så da er jeg egentlig ikke sånn overasket, men overveldet.

(M1:62)

Anne beskriver nye oppdagelser ved Simen slik:

Det er mange sider ved han som jeg ikke har sett før..ja. Han er jo en veldig god og omsorgsfull pappa..ja..og tålmodig..hm.. og veldig raus

(K1: 50)

Det å bli fosterforeldre har også ført til at informantene har oppdaget nye sider av seg selv. Tore beskriver at han har oppdaget at han liker omsorgsoppgaver og vurderer å skifte yrke. Han forteller:

Så jeg lurte på om jeg skal, når dette er over til sommeren om jeg skal et eller annet...jeg gidder ikke kjøre mer.

(M2:233)

Hege utfyller om en aktuell stilling som personlig assistent:

Han måtte ha hjelp til alt mulig og det er en sånn type jobb Tore ville elsket å jobbe med. Det å kunne hjelpe et annet menneske til å leve et så godt fullverdig liv som mulig.

(K2: 240)

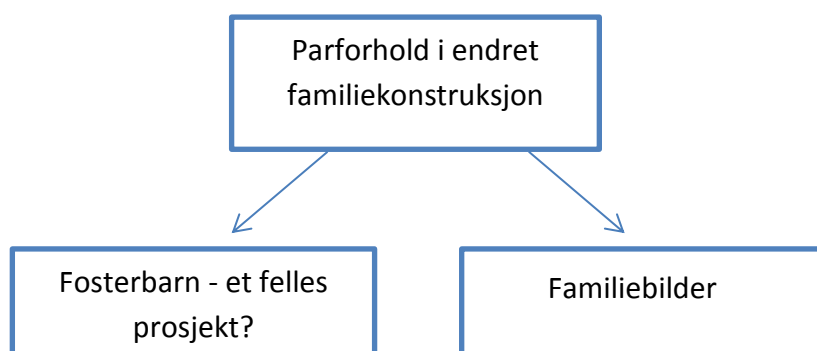
Hege beskriver at hun også har fått tanker om andre yrker etter å ha blitt fosterforelder. Hun ønsker å bruke erfaringen hun har tilegnet seg. Hun har påbegynt studier og forteller:

Ja, du må bruke det du lærer vet du og det er som du sier når du spør om du har lært noe eller utvikla deg. Det er jo det! Vi har jo utvikla oss veldig!

(K2:259)

4.3 Parforhold i endret familiekonstruksjon

Parene opplever at det å få ansvar for fosterbarn og bli en endret familie påvirker parforholdet. Beskrivelsene spenner seg fra å anse det som betydningsfullt for at de fortsatt er sammen til en usikkerhet på om parforholdet tåler endringene.

Figur 3 Hovedfunnkategori 3 med tilhørende to subgrupper

4.3.1 Fosterbarn - et felles prosjekt?

Som fosterforeldre utøver man den daglige omsorgen for barn på vegne andre. Par 2 og 3 anser at ivaretagelsen av fosterbarna beriker parforholdet. Par 1 opplever at å ivareta fosterbarna er så krevende at de er usikre på veien videre. Alle par forteller at de var enige i valget om å bli fosterforeldre.

Tore forteller om deres valg:

Bakgrunnen var...vi hadde jo snakket om det litt til og fra, men så var jeg på jobben og leste i avisa og der stod en annonse. Så ringer jeg hjem om sier at vi har jo ikke egne barn, men vi har hatt mange andre barn i livet vårt, så ringer jeg hjem og spør om dette er noe vi skal bli med på?

(M2:15)

Par 2 og 3 har beskrivelser om at fosterbarna oppleves berikende for parforholdet og at de ikke angret på at de har påtatt seg ansvaret.

Stine beskriver det slik:

Jeg ville ikke byttet for vi har jo fått så mye.

(K3:110)

Hege beskriver det slik:

..[.]..vi..vi har bare vært utrolig heldige..jeg tenker at det å være fosterhjem for vår del har vært udelt positivt.

(K2: 53)

Å følge utviklingen til fosterbarna som et felles prosjekt beskrives som betydningsfullt for parforholdet til par 3.

Stine beskriver det slik:

Vi kom ikke inn med enorm kunnskap, men så har vi tilegnet oss veldig mye kunnskap mens vi ble fosterforeldre og har syntes det har vært så interessant. Nå er det slik «Hvorfor gjør de slik? Hva handler dette om?»

(K3:82)

Hege forteller at omsorgen for fosterbarna sveiser dem sammen som par:

Det er litt rart når du opplever såne ting vet du...så blir du sittende og du blir veldig sammensveiset i krisesituasjoner.

(K2:177)

Anne og Simen beskriver at omsorgen for fosterbarna tar tid fra parforholdet:

Det er vel akkurat kanskje det...at..nå har vi på en måte ikke fått lov til å ha prosjekt sammen og så hvis vi skal ha et prosjekt nå så må nesten du ta det alene så må jeg ta jentene liksom.

(K1:168)

Ved spørsmål om de finner på noe sammen som par så sier Tore:

Vi har ikke noe behov for å være alene, de er våre barn, ferdig med det!

(M2:301)

Ved spørsmål om hvilke konsekvenser det å ivareta fosterbarn har fått for parforholdet fremkommer beskrivelser om at fosterbarna har spesielle behov som må hensyntas. Stine og Ole var forberedte på at fosterbarna har utfordringer. Ole beskriver:

Så har man jo vært klar over at vi får jo barn med en eller annen utfordring.

(M3:74)

Stine beskriver det slik:

Vi visste jo hva vi gikk til, så vi visste at her må vi «brette opp erma»

(K3:76)

Ved uenigheter seg i mellom forteller Hege og Tore at de må være ekstra oppmerksomme.

Hege forteller:

Så må du jo være litt ekstra forsiktig for du har to barn som reagerer hvis du er litt..skal ikke diskutere for mye liksom.

(K2:77)

Stine beskriver at fosterbarna medfører et stort ansvar for paret:

..jentene mine er helt avhengig av Ole for å få den best mulige barndommen og jeg tror at Ole kan si det samme om meg. Jentene hans er helt avhengig av meg for at de skal få best mulig resultat av dette da, så man prøver å sette litt..[] Ja, at man har et kontinuerlig arbeid for at det her skal fungere og for at vi skal komme i mål, for det er innimellom, jeg tror at vi kan si med hånda på hjertet, at vi to innimellom har lyst å rive av oss håret for det har absolutt vært krevende til tider.

(K3:152)

Anne og Simen opplever at situasjonen hjemme ikke er slik de ønsker etter at de ble fosterforeldre og at de som par er blitt fratatt frihet. Anne beskriver det slik:

Det er det man sier: Har du plass til en til ved bordet? Men det er ikke det som skjer. Det som skjer er at (kremt) har du lyst til å leve livet til barna dine? Litt sånn..hm..og det er vel noe vi alltid har sagt vi ikke ønsker.

(K1:78)

Simen forteller at det er blitt annerledes enn det de har vært forberedt på og sier det slik:

Og mer annerledes enn vi ble fortalt. Den ytre påkjenningen ble ikke i den grad vi ble fortalt den skulle være. Vi hadde klart å leve med den grad vi ble fortalt det skulle være.

(M1: 91)

4.3.2 Familiebilder

Informantenes beskrivelser av parforholdet etter at de er blitt fosterforeldre inneholder mange forventninger, konstruksjoner, om hvordan de tenker at en familie skal være.

Alle parene har vært ufrivillige barnløse. Stine beskriver dette slik:

Så da tenkte vi da starter vi med fosterbarn så ser vi hvor mange barn som kommer.
Så vi startet litt i andre enden, ja.

(K3:19)

Hege og Tore forteller at de i mange år alltid har stilt opp for andres barn. Hege sier:

Så jeg tror for oss, så er det bare heeelt naturlig å bli fosterforeldre. Det var på en måte et slikt naturlig steg videre.

(K2:122)

Parene beskriver fosterbarna som egne barn og seg selv som foreldre. Ole forteller:

Man har jo endret seg for man er blitt foreldre, at du er blitt mor, men ikke noe som jeg tenker er noe unaturlig..[.].det går liksom sin naturlige gang, men det å få barn og bli etablerte da.

(M3: 61)

Stine forteller:

Vi har fått lov til å være.....mamma og pappa.

(K3:84)

Tore ser likheter i utseende mellom seg selv og fosterbarna:

Ja, de er våre...de likner jo!

(M2:265)

Hege synes det krevende å bli påminnet at de ikke er egne barn. Hun forteller om en årlig oppmerksomhet fra barneverntjenesten:

Så står det, tusen takk for at du tar vare på barna våre, så kjenner jeg HÆ! Hva mener du, det er jo mine barn.. Så blir du minnet på det, akkurat som man ikke vet det nok.

(K2:263)

Anne og Simen gjør et skille mellom fosterbarna og livet de medfører. Anne sier:

Nå har vi vært veldig heldig med vår plassering. Jentene matcher oss veldig godt, men det livet de bringer med seg matcher ikke oss så veldig godt.....og heller ikke jentene.
(K1:182)

Dette var en gjennomgang av mine funn. Sammen med tilhørende subgrupper er alle deler av en helhet med likhetstrekk. Helheten er beskrivelser av parforhold etter å ha blitt fosterforeldre. Det er derfor kanskje ikke så rart at noen deler, både funn og subgrupper, kan oppleves som de likner. De er ulike nyanser av tolkninger med helheten som ledende utgangspunkt. Jeg vil i neste kapittel drøfte disse sett opp mot studiens teoretiske rammeverk og relevant forskning.

5 Drøfting

I kapitlet drøfter jeg de tre hovedfunnene jeg har presentert i analysen i henhold til aktuelle teorier samt relevant forskning. Studiens problemstilling handler om fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter at de ble fosterhjem. Studiens forskningsspørsmål er følgende:

- Hvordan opplever informantene at det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet?
- Hva opplever de som betydningsfullt for at de har holdt sammen?

Forskningsspørsmålene blir forsøkt besvart i drøfting under hvert hovedfunn.

5.1 Samarbeid som styrke og savn

5.1.1 Anerkjennelsens kraft

Honneth (2007) ser på anerkjennelse i tre ulike relasjonsmønstre¹¹ som kjærlighet, rettslig anerkjennelse og sosial anerkjennelse. I kjærlighetsrelasjonen er anerkjennelse et grunnleggende element. Det bekrefter selvstendighet, skaper av selvtillit og emosjonell trygghet (Honneth, 2007, s 116). Opplevelsen må være gjensidig av de som inngår i relasjonen. Ole beskriver:

...gir hverandre den spacen når man trenger det.

(M3:33)

Utsagnet viser til gjensidig anerkjennelse i kjærlighetsrelasjonen. Anerkjennelse trer frem gjennom at de ser hverandres behov. Ole beskriver at dette har vært betydningsfullt i parforholdet. Slik jeg forstår dette ligger det anerkjennelse i å oppleve støtte fra partneren når man har det vanskelig. Opplever man anerkjennelse og støtte fra partner, utvikles også en tillitsfull relasjon, som man kan hente emosjonelt påfyll fra. Honneth (2007) hevder tillit

¹¹ De tre relasjonsmønstrene knyttet til anerkjennelse er forklart i kapittel 2, under avsnitt 2.5

bidrar til emosjonell trygghet. Det kan virke som om dette blir en form for emosjonell «kapital» som paret kan hente ut ressurser fra når det stormer rundt dem. Susan Johnsen (2004) vektlegger følelsenes betydning i parforholdet og at følelsesmessig respons partnere i mellom er nøkkel til kjærlighet. Jeg ser likhetstrekk med Johnsons (2004) emosjonelle respons og Honneths (2007) beskrivelse av anerkjennelse i kjærlighetsrelasjonen.

Johnson (2004) hevder partnere har behov for oppmerksomhet, emosjonell respons og gjensidig interesse for å ha et godt samliv (Johnson, 2004, s.33). Ole opplever han og Stine gir hverandre "space". Dette tyder på en emosjonell respons i parforholdet som bærer preg anerkjennelse ved å se at partneren trenger tid. Å anerkjenne at noe har vært krevende og gi rom, space, som Ole kaller det, kan forstås som en emosjonell respons. Dette vil i følge Johnson(2004) og Honneth(2007) bidra til emosjonell trygghet i parrelasjonen.

På den andre siden kan det tenkes at manglende anerkjennelse kan skape usikkerhet i parrelasjonen. Å bli sett anser Honneth (2007) som en svært viktig del av kjærlighetsbasert anerkjennelse og kan sees på som en følelsesmessig anerkjennelse. Det er også en viktig del av menneskets identitetsdannelse og uten dette kan et menneske oppleve å føle seg krenket. Anne beskriver et behov for å bli sett av Simen. Hun er usikker på hvordan det vil gå med parforholdet. Slik jeg forstår dette så medfører fraværet av følelsesmessige anerkjennelsen, i form av å bli sett, emosjonell usikkerhet i kjærlighetsrelasjonen til par 1. De ser dette som en konsekvens av at de har valgt å bli fosterforeldre. Anne uttrykker behov for emosjonell støtte fra Simen og karakteriserer parforholdet som ensomt og frustrerende. Dette kan tyde på at blikkene til paret ikke møtes og at gjensidigheten ikke er tilstrekkelig tilstede. Hvis vi følger Honneth(2007), så er det sannsynlig at Anne kan ha en opplevelse av å være krenket. Det er fravær av blikkkontakt paret i mellom, noe som samskapes gjensidig i relasjonen. Johnson (2004) anser at partnerne opplever større grad av trygghet, ved visshet om at den andre vil være der for en. Dette gjør partnere i større grad i stand til å takle stress. Det kan virke som om Anne er usikker på at Simen vil være der for henne. Opplevelsen av manglende emosjonell respons har gjort henne utrygg. Hun beskriver parforholdet som ensomt og frustrerende, hvilket må forstås som sterke signaler på at hun mangler tilstrekkelig med anerkjennelse og trygghet fra partner. Hun mangler et blikk som ser når hun har behov for «space». Dette samsvarer med Johnsons (2004) som hevder en

avvisende partner kan medføre stress, usikkerhet og manglende konsentrasjon. Simen beskriver også parforholdet som utfordrende, så dette kan tyde på at han ikke helt vet hva han skal gjøre noe. Gottmann (2017) anser tillit og forpliktelse som to bærebjelker et parforhold ikke kan klare seg uten (Barth, et.al, 2017). Anne savner emosjonell respons, mens Simen har glemt hvordan han skal ivareta Anne og mangler et handlingsrepertoar. De forteller de er usikre på parforholdets fremtid og dette kan tyde på at bærebjelkene, tillit til hverandre og visshet om forpliktelse, ikke er tilstrekkelig solide.

Par 2 og 3 opplever stor grad av emosjonell støtte i parrelasjonen. Parforholdet har et solid fundament. De opplever også gjensidig anerkjennelse. Dette understøtter Johnsons (2004) teori om følelsenes betydning. Emosjonell respons anses som en nøkkel til et godt samliv og Honneths(2007) forståelse av at anerkjennelse i kjærlighetsrelasjonen medfører selvtillit og emosjonell trygghet. I forhold til forskning rundt fosterforeldres egne personlige og forutsetninger er det funnet at fosterforeldrene som er emosjonelt involvert og i et stabilt forhold erfarer mer stabile plassering for fosterbarna (Evensen & Falch, 2018, s.43). Funnene i studien understøtter at både anerkjennelse i kjærlighetsrelasjonen og emosjonell respons har betydning for stabilitet i parforholdet. Det er interessant å se dette i sammenheng med Gottmanns (1999) prinsipper for et godt parforhold og om noen av prinsippene er gjenkjennbare i forhold til dette. Jeg finner at anerkjennelse i kjærlighetsrelasjonen og emosjonell respons kan samsvare med prinsippet om å utvide kjærlighetskartet, som innebærer at partnerne er følelsesmessig påkoblet hverandre. Det samsvarer også med prinsippet om å snu seg mot hverandre som omhandler oppmersomhet på hverandres behov. Prinsippet om å la seg påvirke, som innebærer er anerkjennelse av partnerens følelser og lar det påvirke valg som tas er også gjenkjennbart (Gottmann & Silver, 1999). Hvordan samsvarer prinsippene med Anne og Simen som savner bedre samarbeid i parrelasjon etter at de ble fosterforeldre? At Anne ikke føler seg sett kan tyde på at det mangler noe i den følelsesmessige påkoblingen til Simen. Oppmerksomhet rundt hverandres behov er fraværende eller svekket etter at de ble fosterforeldre.

Oppmerksomhet på betydningen anerkjennelse har i kjærelighetsrelasjonen også for fosterforeldre trer frem. Det kan se ut som om mine informanter går inn i en form for selvforsterkende sirkulære bevegelser. De som opplever gjensidig anerkjennelse opplever

større grad av emosjonell respons og har en relasjon preget av gjensidig kjærlighet og omsorg for hverandre. De har et blikk som ser den andres behov. Og et blikk den andre speiler seg i, og opplever anerkjennelse.

Det kan virke som om blikket som ser den andre krever en form for emosjonelt overskudd, som de i stor grad henter ut fra deres kjærlighetsrelasjon. Videre kan det se ut som om mangel på dette overskuddet av gode emosjoner leder til at blikket i mindre grad når den andres behov. De blir opptatt av egne udekkede behov og klandrer den andre for å ikke forstå eller strekke til. Avstanden mellom dem utvides.

Rettslig anerkjennelse¹² er i følge Honneth betydningsfullt for menneskets muligheter for å forholde seg til seg selv og dermed ha selvrespekt (Honneth, 2007, s.129). Rettslig anerkjennelse fører til stolthet og en følelse av likeverd. Det å besitte rettigheter betyr at en kan fremsette sosialt aksepterte krav. Dette gjør at individet blir legitimt bevisst at de nyter respekt fra andre (Honneth, 2007). Fosterforeldrene er oppdragstakere for en barneverntjeneste. Deres rettigheter og forpliktelse er nedfelt i en avtale, fosterhjemsavtalen (Barnevernloven § 4-22; Fosterhjemsforskriften, 2003). De besitter rettigheter på bakgrunn av sin rolle som fosterforeldre. Hege beskriver samarbeidet med barneverntjenesten slik:

Jeg tror at sånn faktisk de gangene vi kommer med ting som vi ønsker hos barnevernet så får vi det.

(K2:193)

Fosterforeldre og barneverntjeneste har en gjensidig forpliktende relasjon. Sitatet ovenfor viser at fosterforelderen opplever at barneverntjenesten ivaretar deres rettigheter, som anses som en viktig komponent i den rettslige anerkjennelsen. Sett i forhold til Honneths(2007) forståelse av betydningen rettslig anerkjennelse har, vil dette medføre at parene opplever stolthet følelse av likeverd og respekt i forhold til jobben de har påtatt seg. Parene som har beskrivelser av at de erfarer rettslig anerkjennelse fra barneverntjenesten er de samme parene som sier at godt samarbeid med barneverntjenesten er betydningsfullt for

¹² Rettslig anerkjennelse er beskrevet i kapittel 2, avsnitt 2.6

at de fortsatt er sammen. Par 2 og 3 blir således sett av barnevernet gjennom at barneverntjenesten anerkjenner behovene. Slik jeg forstår det vil rettslig anerkjennelse fra barneverntjenesten styrke fosterforeldres følelse av likeverd, noe som kan tyde på gjennom denne beskrivelsen fra Stine:

Vi har ikke alltid vært enig, men de har sett vår side av saken.

(K3:84)

Sitatet ovenfor viser at Stine og Ole har formidlet sine synspunkter og blitt hørt av barneverntjenesten. Selv om det foreligger uenigheter så virker som det er til å bære siden fosterforeldrene opplever å bli hørt. Dette tilsier en styrke for parforholdet at barneverntjenesten anerkjenner fosterforeldrene. Dette forutsetter at rettslig anerkjennelse erfares av paret. Forskning viser at 95 % av fosterforeldre føler seg trygge på å kunne formidle sine forståelser av barnet og barnets behov til barnevernet (Backe - Hansen, et.al., 2013a). Dette tilsier at hver tyvende fosterforelder ikke har det slik og dette antas å være en ensom og vanskelig situasjon (Backe - Hansen, et.al., 2013a). Dette kan tyde på at det vil foreligge en sårbarhet for parforholdet ved fravær av rettslig anerkjennelse. Anne stiller spørsmålstegn med egne rettigheter som fosterforelder:

Hva har ehh.. egentlig fosterforeldre har rett til å si? For de har jo egentlig ingen rett, ikke sant? De må jo egentlig bare følge, de kan jo ytre, men blir de hørt?

(K1:103)

Paret opplever at samarbeidet med barneverntjenesten tærer på parforholdet. Anne beskriver en relasjon til barneverntjenesten uten rettigheter og uten å bli hørt. Dette tilsier fravær av rettslig anerkjennelse. Anne beskriver en situasjon som tyder på at paret ikke blir sett eller inkludert i samarbeid med barneverntjenesten. De må bare følge, som Anne sier. Fravær av rettslig anerkjennelse kan ifølge Honneth(2007) påvirke følelse av selvrespekt og oppleves som krenkende. Det kan se ut som det manglende blikket paret erfarer i forhold til ivaretagelse av rettigheter, skaper krevende følelser som går ut over energi til ivaretagelse av parforholdet. Funn i denne studien viser den store betydningen rettslig anerkjennelse har for parforholdet etter å ha blitt fosterhjem og at opplevelser av dette styrker parforholdets

stabilitet. Forskning viser at hver femte fosterforelder mener at de ikke har tilstrekkelig innflytelse på hva barnevernet beslutter (Backe - Hansen, et al, 2013a, s. 152). Ved fravær av rettslig anerkjennelse kan det se ut som at usikkerheten rundt egen innflytelse i samarbeidet med barneverntjeneste påvirker parforholdet negativt. Dette tyder på at kvaliteten på det opplevde samarbeidet med barneverntjenesten kan påvirke fosterforeldres parforhold. Virkeligheten de beskriver er noe som samskapes i møtene med barneverntjenestene og avhenger av barnevernets blikk for å anerkjenne. Det kan se ut som at mine informanter som erfarer et blikk fra barneverntjenesten som er våkent i forhold til anerkjennelse henter krefter fra dette som igjen påvirker parforholdet positivt. Informantene som ikke erfarer rettslig anerkjennelse tappes for krefter som igjen svekker parforholdet.

5.1.2 Samtalen som lim

Psykolog H. Anderson(1997) beskriver samtalen som noe av det viktigste i livet (Anderson, 1997, s.19) Samtalen gir muligheter til å mestre livet og en følelse av å være selvhjulpne og takle både utfordringer og handlinger. Anderson anser en samtale for å være et språklig fenomen, en prosess som skaper mening (Anderson, 1997, s. 148).

Jeg tenker at det er essensielt for oss som par at vi fortsatt er der og er i den prosessen vi har valgt å gjøre, dette med åpenheten, det å prate sammen.

(M3:156)

Ole fremhever samtalen som essensielt for at de fortsatt er et par. Dette samsvarer med H. Andersons(1997) vurdering av samtals betydning som en mulighet til å mestre livet. Å være åpne og prate sammen anses som betydningsfullt for at de klarer å være i prosessen med å være fosterforeldre. Ole fremhever åpenhet som essensielt i samtalen. Dette kan tyde på at en gjensidig forventning om å kunne dele både gleder og strev med hverandre. Anderson(1997) anser problemer for å leve og ånde i språket (Anderson, 1997, s. 117). Hun mener videre at problemer ikke blir løst i språket, men oppløses. For Stine og Ole fremmes gjensidig åpenhet gjennom å samtale som viktig for at de fortsatt opplever å ha det godt sammen. Slik kan samtalen forstås som deres lim i hverdagen, det som binder dem sammen. Ved åpenhet, gjennom å samtale, så løses ikke problemer, men de kan oppløses.

Anderson(1997) anser selve prosessen med å samtale som avgjørende, ikke innholdet i samtalen. Det å møte hverandre i en samtale vil være styrkende for paret, slik vi ser det er for Stine og Ole.

Giddens (1994) begrep om konfluerende kjærlighet¹³ forventes det at partnere skal investere følelsesmessig i hverandre. Dette anses som betydningsfullt at partnere er i stand til å dele sårbarheter og bekymringer med hverandre for at kjærligheten i parforholdet skal utvikle seg.

...så har vi tålt litt sånn å ta litt på en måte litt konstruktiv kritikk om hva vi ikke synes er bra.
(K3:30)

Stine fremhever at de som par tåler konstruktiv kritikk. Å tåle konstruktiv kritikk kan sees i sammenheng med Giddens (1994) begrep om konfluerende kjærlighet hvor betydningen av å dele sårbarheter vektlegges. Det å ha en samtale om hverandres sider som ikke er positive vil styrke kjærligheten. Giddens (1994) mener at det ligger en gjensidig forventning om dette i parforhold i dag, en forventning om å investere følelsesmessig i hverandre. Slik jeg forstår dette så fremheves betydningen av å samtale om sårbarheter. Par som mestrer dette vil utvikle sterkere kjærlighet og tilknytningsbånd seg imellom. Dette kan tyde på at parene som opplever samtalen som en styrke også opplever stabilitet i eget kjærlighetsforhold, noe par 2 og 3 forteller om. Par 1 savner å samtale bedre og opplever å være usikre på veien videre for parforholdet. Jeg finner det interessant å sammenlikne begrepet konfluerende kjærlighet med Gottmanns forskning om parforhold og hans begrep betydningsfulle invitasjoner (Gottmann & Declaire, 2016, s. 62). Med betydningsfulle invitasjoner menes å dele partners interesse, engasjement og oppmerksomhet (Gottmann & Declaire, 2016). Gottmann (2016) kaller dette hverdagsøyeblikk hvor partneren forsøker å kommunisere emosjonelt og hvordan andre reagerer eller unngår å reagere i forhold disse invitasjonene (Gottmann, 2016). Gottmann (2016) mener de er lette å overse, men har ikke dermed liten betydning. Ved å lære å legge merke til disse øyeblikkene, invitasjonene, vil partnerne i parforholdet bli bedre til å gi og motta støtte (Gottmann & Declaire, 2016).

¹³ Giddens(1994) begrep konfluerende kjærlighet er beskrevet i avsnitt 2.3.2

Gottmann(2016) har funnet at manglende gjensidig interesse og fokus på hverandres interesser og engasjement gir parforholdet en dårlig prognose. Hvis vi ser tilbake på forrige sitat så kan det å tåle kritikk anses som en stående invitasjon i hverdagen. Det foreligger en gjensidig forståelse i relasjonen til par 3 om å snakke med partner om hva en opplever krevende av den andre. Det kan virke som relasjonen til par 3 blir styrket av å tåle å få, og gi, konstruktiv kritikk. Det som er krevende, blir således en styrke for paret. Par 2 beskriver samtalene seg i mellom som en symbiose. De opplever å kjenne hverandre så godt at de utfyller hverandres setninger. Dette kan tyde på gjensidig oppmerksomhet mot hverandre og en stor grad av tilstedeværelse. Dette kan forstås som at det foreligger fortløpende invitasjoner til å dele engasjement i hverandres hverdagsliv. Par 1 savner den gode samtalen og opplever at det er mer krevende å snakke sammen etter at de ble fosterforeldre. Dette kan tyde på en endring i invitasjonsmønsteret i dette parets måte å samtale på. Paret opplever endringen som en følge av å ha blitt fosterforeldre og de uttrykker frustrasjon over å ha det på denne måten. Batesons lånte uttrykk «Kartet er ikke terrenget» kan sees på i denne sammenhengen (Ølgaard, 2004). Hverdagen, terrenget paret beveger seg i, er annerledes og det kan synes som de ikke har kart som hjelper. Kartet de har benyttet tidligere er ikke konstruktivt lengre for hverdagen, terrenget, er endret. De ser ikke invitasjoner fra partner lengre og har glemt å ivareta hverandre. Det ser ut til at fravær av gode samtaler svekker parets kapasitet og forståelse for hverandres invitasjoner og blir således en negativ samspillssirkel for paret som har behov for nye måter, nye kart, som kan hjelpe paret å «se» hverandre igjen. De parene som snakker godt sammen ser ut til å få styrket kapasiteten til å få med seg invitasjoner fra partner og dette påvirker samspillet positivt.

Gottmans (2016) forskning har funnet at samtalen er en del av parforholdets emosjonelle investering og at jo mer du investerer i samtalen, jo sterkere blir parforholdet (Gottmann & Declaire, 2016, s. 79). Sett utfra beskrivelsene til parene om samtalens betydning for samarbeid kan det se ut som alle forsøker å investere emosjonelt. Par 2 og 3 uttrykker begge at de snakker svært godt sammen. Par 3 har gjort avtale om å bruke tid på å snakke sammen hver dag. Par 2 mener at dette flyter godt av seg selv. Dette kan de. Par 1 strever med samtalen og får hjelp fra et familievernkontor. Det å søke hjelp kan anses som en stor emosjonell investering i parforholdet og kan derfor på denne måten anses som å være en

styrke. De er villige til å slippe andre inn for å få samspillet endret, til å få mer hjelpsomme kart å navigere seg etter.

5.2 Påvirkning av identitet

I parenes beskrivelser fremkommer det at å bli fosterforeldre har påvirket hvordan de ser på partner og parforhold. Beskrivelsene inneholder nyanser fra en usikkerhet på parforholdets fremtid til nyoppdagelser av seg selv og hverandre.

Dette hovedfunnet har to subgrupper. Den første handler om paridentitet og endringer i opplevelsene av denne, mens den andre omhandler nyoppdagelser av partner og seg selv etter at de ble fosterforeldre.

5.2.1 Hva med oss?

Carter og McGoldricks (1999) teori om familiens livssyklus anser familien som et system som beveger seg gjennom tiden (Jensen, 2009). For å forstå hvordan mennesker utvikler seg må man se dem i sammenheng med familiekonteksten de befinner seg i, samt kulturen rundt. Alle informantparene befinner seg i familiesyklusteoriens stadium tre hvor den viktigste delen av syklusen er å akseptere nye medlemmer i systemet.

Som en konsekvens av det å bli fosterforeldre forteller Anne:

Vi er jo så å si vekk

(K1:78)

Anne opplever at hun og Simen som par nesten er borte etter at de ble fosterforeldre. De uttrykker begge at de strever med å holde fokus på parforholdet og at de har fått lite hjelp eller forståelse fra andre. I forhold til familielivssyklusteori så forstår jeg det slik at paret strever med overgangen fra å leve uten barn, til å leve som familie med barn. I tillegg til parsystemet så består familien nå av foreldre - barnsystem. Dette krever en tilpasning av parsystemet for å gi barna plass. Dette kan tyde på at overgangen fra stadium to til tre satte parforholdet til Anne og Simen på store prøvelser. De opplever at barna tar alt fokus og har

ikke fått til en tilstrekkelig god tilpasning av parsystemet. På dette stadiet så forventes det at det vil være krevende for de voksne å ta vare på kjæresteforholdet, men at behovet for å gjenoppta voksenkontakten vil komme etter hvert og gi forskjellige uttrykk (Jensen, 2009, s. 98). Dette tilsier at behovet for mer voksenkontakt er til stede hos Anne og Simen, men de får ikke organisert livet sitt slik at det blir tid til tilstrekkelig oppmerksomhet på parforholdet. Simen forteller at han har glemt hvordan det var å ta vare på Anne, mens Anne forsøker å få ryddet tid til at de kan fokusere på parforholdet. En av løsningene Anne har på dette er å få til at fosterbarna kan klare seg mer på egenhånd eller være noe hos andre. Dette kan tyde på at paret ikke ser for seg at ivaretagelse av både parsystemet og foreldrebarnsystemet kan forenes uten at dette deles opp i ulik tilmålt tid.

Susan Johnsen vektlegger følelsenes betydning for et godt samliv og bygger teorien EFT på voksen tilknytningsteori (Johnson, 2004). Det å være trygt tilknyttet partneren innebærer en opplevelse av parforholdet som en beskyttelse mot livets stress og usikkerhet (Johnson, 2004, s.26) Et trygt parforhold innebærer også en opplevelse av at partneren vil være der når det trengs. Annes opplevelse av at de, som par, «er helt vekk» kan forstås som et uttrykk for at Simen er «borte» for henne. Johnsons(2004) teori anser det som betydningsfylt for et godt parforhold at partnerne har en opplevelse av at den andre vil være der for en. Uten visshet om dette vil det medføres stress. Annes beskrivelser om at de er borte for hverandre og Simens beskrivelser om at han har glemt hvordan han ivaretar Anne tilsier at parforholdet, og dermed deres identitet som par er på gyngende grunn. Relasjonen preges av avstand.

Bruner (2002) anser identitet for noe som skapes og rekonstrueres ut fra forventninger og forhåpninger til seg selv om andre (Bruner, 2002). Annes uttrykk «vi er så å si vekk» sett i forhold til Bruners forståelse av identitet, kan forstås dithen at Anne konstruerer en identitet til parrelasjonen til noe som er ikke – eksisterende etter at de ble fosterforeldre. Det kan tyde på en forventning om noe annet. Simen beskriver at han har glemt å ivareta Anne etter at de ble fosterforeldre. Å glemme forutsetter at det har eksistert kompetanse tidligere og at han visste hvordan han skulle ivareta Anne *før* de ble fosterforeldre. Dette kan tyde på at paridentiteten er svekket for par 1. Den fremtrer nå som en rekonstruksjon etter en endret virkelighet farget av opplevelser knyttet til glemsel og fravær av ivaretagelse.

Stine og Ole sier de har løst overgangen fra livet uten barn til livet med barn med å sette parforholdet på pause. De forteller at de er fornøyde med prioriteringen og ser for seg å ta opp igjen dette ved et senere tidspunkt. Dette tilsier at også at dette paret opplever å måtte velge mellom eget parforhold og ivaretagelse av barna. Slik jeg forstår det så anser også Stine og Ole parsystemet og foreldrebarnsystemet som uforenelig i den fasen de er i nå. De har valgt fosterbarna og har satt egne behov tilside. Hege og Tore forteller også at det har blitt mindre «romantisering» etter at de ble en familie med barn. De har tenkt å ta dette igjen. Familielivssyklusteorien anser at det å være på dette stadiet innebærer at parforholdet endres og at kjæresteforholdet får mindre fokus for en tid. Funnene i studien tyder på at par 2 og 3 og opplever at det er greit, mens par 1 strever og ønsker dette annerledes. Det vil kanskje være forskjeller på hvor lang en forventet omprioriteringstid er og dette sier ikke familielivssyklusteorien noe om. Parene i studien er fosterforeldre og har hatt en annen overgang fra stadium to til tre¹⁴ enn foreldre som får biologiske barn.

Det er interessant å se på Stines uttrykk om «å ha klart å sette parforholdet på pause» i forhold til Bruners (2002) forståelse av identitet som noe som samskapes utfra forventninger. Å sette på pause kan tolkes dithen at noe er aktivt stoppet, men med mulighet for å starte opp igjen. I forhold til familielivssyklusteorien så er viktig å finne en balanse mellom parsystemet og foreldresystemet etter å ha fått barn og at voksenkontakt gjenopptas gradvis. Å sette forholdet på pause kan være en måte å kombinere parsystem og foreldresystem på. I forhold til Stines uttrykk så kan det tyde på at hun vektlegger at dette er et bevisst valg, styrt av paret ved å trykke på pauseknappen. Ved å benytte dette narrativet så beholder paret styring over egen paridentitet ved at dette er noe de har gjort sammen og er enige om. Dette kan således sees på som en rekonstruksjon av parforholdet for å forene fosterforeldresystemet og parsystemet. Å sette forhold på pause, sett i forhold til Johnsons (2004) teori om følelsenes betydning, medfører at oppmerksomhet rundt partners følelser er på pause. Johnson (2004) anser følelsene som nøkkelen til et godt samliv, så hvilke konsekvenser kan en pause og nedprioritering av partner få? Johnson (2004) mener det foreligger behov for emosjonell respons og gjensidig interesse i et parhold. Mangler ved dette kan medføre stress (Johnsen, 2004, s.33). Par 2 og 3 beskriver enighet og bevissthet ved nedprioritering og virker fornøyde. De beskriver ikke stress eller uro i

¹⁴ Familielivssyklusens stadier er beskrevet i kapittel 2. 3

parforholdet. Dette samsvarer ikke med Giddens (1994) som mener parforholdet trues ved å egne behov ikke imøtekommes. Heller ikke med Johnsens(2004) forståelse av at oppmerksomhet rundt hverandres behov er nøkkel til et godt samliv. Par 2 og 3 har bevisst valgt å sette barna foran egne behov. De opplever glede i parforholdet på tross av dette eller kanskje på grunn av dette. Par 3 har samme opplevelser av stabiliteten og tryggheten i forholdet som før de ble fosterforeldre, men tillegger at de nå anerkjenner hverandres engasjement i større grad. Par 3 opplever hverandre fortsatt som samstemte og gleder seg over nye erfaringer i nye roller. Par 1, som ikke bevisst har foretatt en nedprioritering av parforholdet, opplever stress i parrelasjonen.

Dette kan tyde på at parforholdet til informantene som opplever en tid med nedprioritering av emosjonell respons ikke svekkes, såfremt dette er selvstyrt. Parforholdet til informantene som erfarer emosjonell respons som fraværende, uten påvirkningskraft, svekkes. Det kan virke som parene kommer inn i selvforsterkende sirkulære prosesser hvor opplevelser av påvirkning medfører større robusthet for parforholdet. Det virker som informantene som mestrer å sette fosterbarnas behov, foran egne emosjonelle behov, henter energi fra dette som igjen beriker parforholdet. Informantene som ikke finner balanse i ivertakelse av fosterbarna og egne behov, ser ut til å påvirke parforholdet slik at det svekkes og avstanden i relasjonen øker.

Selv for parene som virker fornøyde med nedprioritering så kan dette sees på som en stor inngripen i parforholdet. Par 2 og 3 har nedprioritert parforholdet over flere år. Vil det etter noen år bare være å trykke på "play"?

Giddens (1994) forståelse av betydningen seksualitet har for parforhold er interessant. Han anser et gjensidig seksuelt nytelsesforhold å være nøkkel til et godt parforhold (Giddens, 1994). Det å nedprioritere parforholdets intimitet kan således ses på som risikabelt for parforholdet. Likeledes å prioritere dette bort over lengre tid. Som en konsekvens av det å bli fosterforeldre viser studien at kjærlighetsforholdet og dets intimitet prioriteres ned. Vi har kunnskap om at det å bli fosterforeldre endrer familien. Informasjon knyttet til dette tema er en del av forberedelsen¹⁵ til fosterforeldrerollen. Dette funnet understreker igjen at

¹⁵ Pridekurs er et rekrutterings - og opplæringskurs for potensielle fosterforeldre. Kurset er samlingsbasert og en, av totalt ti, samlinger heter endringer i familien (Barne –undgoms og familiedirektoratet, u.å).

det å bli fosterforeldre påvirker parholdet, og det er viktig å forberede potensielle fosterforeldre på dette. Richardsen og Futris (2019) forskning av fosterforeldres erfaringer med parforhold viste at ivaretagelse av parforholdet er svært betydningsfullt for å være et stabilt og godt fosterhjem (Richardson & Futris, 2019). Forskningen deres anbefaler at fosterforeldre får opplæring i hva et godt parforhold kan innebære i forkant av at de blir fosterforeldre. De anbefaler også at de får veiledning i forhold til ivaretagelse av parforholdet mens de er fosterforeldre. Par 1, har bedt barneverntjenesten om hjelp, men formidler at de ikke har fått det. De er usikre på felles fremtid. Parforholdet vakler.

Funnene påpeker den store inngripen det å bli fosterforelder har for parforholdet. Dette er et funn som bør få implikasjoner for praksis ved at oppmerksomheten på parforhold forsterkes i opplæring og veiledning av fosterforeldre.

5.2.2 Forandring kan fryde

Bruner (2002) anser identitet som noe som skapes og konstrueres gjennom historier og at dette gjøres utfra forventninger og forhåpninger til oss selv. Dette er individets måte å fastslå egen unikhhet på, hvor en skiller seg ut fra andre (Bruner, 2002).

Hege forteller om hvordan de ble fosterforeldre til fosterbarna:

Så da ble vi håndplukket

(K2:16)

Hege beskriver at hun og Tore ble håndplukket til et fosterbarn. Ved å velge ordet håndplukket, sett i forhold til Bruners (2002) forståelse av identitetsskapelse, formidler Hege at hun er foretrukket, spesielt utvalgt, til å være fosterforelder. Dette kan forstås som Heges konstruksjon av egen idenitet som unik for dette barnet. Hege og Tores opplevelse av at de er håndplukket, at de passer spesielt godt til fosterbarna, er er formidlet dem fra en barneverntjeneste. Ordene fra barneverntjenesten bidrar til en virkelighetsforståelse som par 2 inkluderer i deres fremstilling om som meningsbærer i forhold til egen identitet. Hege og Tore har flere beskrivelser som tyder på at de passer spesielt godt til fosterbarna. Dette kan tyde på at unikhheten ved å være håndplukket, påvirker andre historier som konstrueres

på samme grunnlag, hvor de sammenligner fortellingene med andre. Det kan virke som at opplevelser av konstruksjon rundt å være håndplukket, spesielt egnet, gir energi til parforholdet og således er en styrke.

I Beck og Beck-Gernsheims (1995) teori om det senmoderne parforhold vektlegges barnets betydning mer enn i Giddens(1994) teori. Å få barn representerer en mulighet for individet til å få tilgang til en naturlig, ekte relasjon. Dette i kontrast til andre deler av samfunnets krav til individet om rasjonelle og fornuftige handlinger (Beck & Beck – Gernsheim, 1995).

Hege sier:

Og det er jo klart det, det er en helt annen mann enn det jeg kjente i mange år..han har alltid vært omsorgsfull, men nå har han liksom tatt av helt fullstendig.

(K2:116)

Hege er nesten overveldet av omsorgen Tore viser etter at han ble fosterforelder. Hege og Tore har begge beskrivelser som tilsier at de liker omsorgsoppgavene fosterforeldrerollen gir dem. De har sett nye sider av seg selv og partner. De uttrykker stor trivsel med nye omsorgsroller og alle endringer dette medfører for dem og familielivet. Beck og Beck-Gernsheim(1995) mener par får barn for tilhørighetens skyld. Å ha barn blir et holdepunkt i et samfunn i stadig endring. Det kan tyde på at fosterbarna har blitt et nytt holdepunkt for Hege og Tore. Det å bli fosterforelder har gitt dem oppdagelser av seg selv som medfører at de begge vurderer å endre yrke. De ønsker å jobbe med omsorgsoppgaver. Det samme gjelder for Stine og Ole som begge beskriver det å være fosterforelder som krevende, men sier det er verdt det. De kunne ikke tenkt seg å ha det annerledes. De er stolt av det de får til. Slik jeg forstår dette, sett i forhold til Beck og Beck- Gernsheims teori, så kan det tyde på at det å bli fosterforeldre har styrket par 2 og 3`s opplevelse av tilhørighet. De har funnet mer av seg selv i møte med fosterbarna. Begge parene opplever at de mestrer og liker omsorgsoppgavene. Forandringene par 2 og 3 erfarer med hverandre «fryder». Det er interessant å se på beskrivelsene par 1, som strever i parforholdet har. De forteller også at de har oppdaget nye positive sider ved partner. Par 1 erfarer en forandring, men beskrivelsene rommer ikke noe fryd. Det som skiller deres beskrivelser fra par 2 og 3 er at endringene som samskapes i parrelasjonen preges av utålmodighet og misnøye, som er

drøftet i avsnitt 5.1. Funnene tilsier at å oppleve mestring av fosterforeldrerollen styrker parforholdet og anses som betydningsfullt for at de fortsatt er sammen, hvis de samtidig opplever et stabilt parforhold. Dette tyder at å få barn for tilhørighets skyld, for å oppleve en ekte relasjon, forutsetter et stabilt parforhold for å kunne kjenne på en følelse av forandringen fryder. Beck og Beck – Gernsheim (1995) mener par må definere egen kjærlighetskategori og om parene inkluderer fosterbarna i denne vil bli sett nærmere på i neste kapittel.

For å se parforholdets stabilitet i sammenheng med identitet, er det aktuelt å trekke frem Giddens (1994) refleksive organisering. Han hevder parforholdet eksisterer så lenge partnerne vurderer det som tilfredsstillende for seg selv (Giddens, 1994).

Simen forteller om endringer hos Anne etter de ble fosterforeldre:

Forandra seg? Ja, jada her er det mye kortere lunte og litt sånne ting.

(M1:75)

Det kan tyde på at Simen opplever mindre tålmodighet hos Anne etter at de ble fosterforeldre. Anne speiler dette ved å fortelle at hun opplever Simen som mer utålmodig og hissigere en tidligere. Dette har hun ikke har erfart tidligere i løpet av 16 år de har vært sammen. I forhold til Giddens (1994) refleksive organisering vil dette kunne true parforholdet fordi det kan oppleves som utilfredsstillende for partnerne å stå i over tid. Så lenge et parforhold eksisterer for egens tilfredshets skyld, kan man forså Giddens (1994) dithen at det foreligger en prioritering av at selvet skal realiseres. Paridentiteten står svakere enn selvet. Beck- og Beck Gernsheim(1995) kan sies å vektlegge parforholdet som mer betydningsfullt for individets identitet enn Giddens (1994). Beck- og Beck Gernsheim(1995) anser nære og intime parforhold for å være helt avgjørende for eksistensiell mening og personlig identitet (Beck & Beck – Gernsheim, 1995). De vektlegger også, som Giddens(1994) og at det er krevende for individet å ivareta parrelasjonen (Beck & Beck – Gernsheim, 1995). Anne og Simen er usikre på forholdets framtid og savner hvordan de hadde det tidligere. Selv om de begge uttrykker utilfredshet med situasjonen og hverandres endringer så har de ikke gått fra hverandre. Dette understøtter Beck og Beck – Gernsheim (1995) forståelse av at parforholdes eksistens er svært betydningsfullt for individet, selv om de som egne individer

skal realiseres og være tilfredse. Anne og Simen har tatt grep for å bedre parforholdet ved å be om hjelp fra barneverntjenesten. Siden har de på eget initiativ oppsøkt familievernkontor. Dette tyder på at parforholdets fortsatte eksistens betyr mye for dem, i tråd med Beck og Beck – Gernsheims (1995) forståelse.

Funnene viser at fosterbarn har konsekvenser for parforholdet og påvirker hvordan fosterforeldre ser på seg selv og partner. De fleste parforhold opplever gode og dårlige perioder både med og uten biologiske barn. I samarbeid med fosterforeldre som er i parforhold vil det være betydningsfullt å bistå dem til å ivareta parforholdet, i tillegg til fosterbarna. I neste kapittel skal det sees nærmere på fosterbarnas påvirkning på parforholdet.

5.3 Parforholdet i endret familiekonstruksjon

I datamaterialet foreligger beskrivelser hva om hva omsorg for fosterbarn betyr for parene. I tillegg fremtrer noen bilder, konstruksjoner, parene har om det å være en familie og avsnittet avsluttes med å drøfte hvordan dette kan forstås.

5.3.1 Fosterbarn – et felles prosjekt?

Beck og Beck- Gernsheims kjærlighetskategori¹⁶ er aktuell for å se på hvilke konsekvenser omsorg for fosterbarn gir parforholdet (Beck & Beck- Gernsheim, 1995). Den såkalte tomme kategorien åpner opp for en demokratisering paret i mellom, hvor begge har påvirkning og muligheter for å skape sin egen kjærlighetshistorie. Stine forteller:

..vi får den bekreftelsen med at vi får til dette, dette er liksom vårt prosjekt, vi har et felles prosjekt som går ut på at vår hverdag skal være fin da, ha en fin tone her hjemme, vi skal ha det fint sammen, vi skal være et åpent hjem hvor alle kan komme til, både store og små.

(K3: 102)

¹⁶ Beck og Beck – Gernsheims (1995) tomme kjærlighetskategori beskrives i avsnitt 2.3.3

Jeg forstår det som at Stine og Oles kjærlighetskategori inkluderer ivaretagelse av fosterbarna som et felles prosjekt som omfatter å skape en god hverdag for seg selv og barna. Innholdet i egen kjærlighetskategori ser jeg på som noe som samskapes av partnerne. Å samskape en god hverdag sammen med barna knytter dem sammen som par og som familie og er en konsekvens av det å ha blitt fosterforeldre. Det ser ut som det foreligger enighet i parforholdet i forståelsen av deres prioritering og Ole beskriver det slik:

Det er akkurat det samme jeg tenker på, hva skal jeg si, det er ikke så mye mer å si enn det som er sagt egentlig. Det er, man er fornøyd, man er genuint fornøyd med det som er.

(M3:103)

Det er opptil paret å definere innholdet i egen kjærlighetskategori, noe jeg forstår forutsetter enighet mellom partnerne. Mye tyder på at Stine og Ole har fått til dette. Beck og Beck- Gernsheim (1995) mener det kan være krevende for parforholdet å fylle kategorien og peker på risiko for kaos. Ulike syn på hva som er viktigst og eventuelle endringer paret erfarer gjennom livet vil utfordre innholdet i kategorien. Anne beskriver endringer i parforholdet etter at de ble fosterforeldre:

..Vi hadde jo egentlig et godt forhold..gjorde egentlig de fleste tingene i lag og hadde veldig sånne gode samtaler, nå snakker vi før barna kom...og ja levde livet sånn vi ville...vi har ikke tid til de her samtalene og være rolig og avslappet i relasjon til hverandre når vi ehh..er sammen, det er alltid noen som tar plassen vår.

(K1:39)

Denne beskrivelsen kan tyde på at Anne opplever at barna har tatt plass fra parrelasjonen og hun savner samtalene med Simen. Det å samtale er drøftet under 5.1.2. Sett i forhold til parforholdet og det hun betegner som felles prosjekter sammen, så tolker jeg det dithen at det kan bety at hun anser innholdet i eget parforhold som et ønsket felles prosjekt. Anne beskriver at hun savner fokus på parforholdet. Hun opplever at omsorgen for fosterbarna forstyrrer dette. Det kan forstås som at fosterbarna er blitt et konkurrerende element i parets kjærlighetskategori og at fosterforeldreprosjektet således ikke samsvarer med parprosjektet deres. Anne opplever at fosterforeldreprosjektet har tatt plass fra

parforholdet som felles prosjekt og konsekvensen er at de strever med parforholdet. Dette kan tyde på at det er kaos i kjærlighetskategorien og at fosterforeldreprosjektet og parprosjektet anses som uforenelige for par 1.

I følge Gottmanns forskning er felles og delt mening et viktig prinsipp for at parforhold skal fungere godt (Gottmann & Silver, 1999, s.243). Å bli fosterforeldre kan anses å være et felles prosjekt. Felles mening i parrelasjonen bidrar til sterkere emosjonelle tilknytninger i parforholdet (Gottmann & Declaire, 2016, s.378). Å dele felles mening vil bidra til å løse konflikter å følge mål som virkelig betyr noe for paret (Gottmann & Declaire, 2016, s.378).

Stine beskriver det slik:

Vi har nok blitt sterkere som par med å bli fosterforeldre.

(K3:30)

Par 2 og 3 opplever at det å bli fosterforeldre har styrket parforholdet. Gottmanns forskning viser at felles prosjekter gir større sannsynlighet for å styrke et parforhold (Gottmann & Declaire, 2016, s.378). Samtlige informantpar gikk inn i fosterforeldreprosjektet med utgangspunkt i enighet i eget parprosjekt. De har fortsatt fosterbarna som felles prosjekt, selv om par 1 vakler i eget parforhold.

Meyer - Luggs (2020) studie har funn om at fosterforeldrene som hadde fosterbarna som felles prosjekt også var de mest robuste (Meyer – Lugg, 2020). Dette samsvarer delvis med mine funn. Selv om samtlige par fortsatt har fosterbarna som felles prosjekt, så er en konsekvens for par 1 at de ikke mestrer å ivareta parrelasjonen samtidig og fremstår ikke som robuste, men ustabile. Funnene mine tilsier at når å ivareta fosterbarna går på uønsket bekostning av å ivareta parforholdet, medfører det et svekket parforhold.

Beck og Beck- Gernsheim(1995) hevder dagens kjernefamilie er utelukkende emosjonell. Dette dette medfører en risiko for av familien blir overopphetet (Beck & Beck – Gernsheim, 1995). De kaller dette en drivhuseffekt som påvirker parforholdet som kan føre til at trykket blir stort og for sikre seg selv vurderes eller gjennomføres separasjon (Beck & Beck- Gernsheim, 1995, s. 138).

...så har man jo vært klar over at vi får jo barn med en eller annen utfordring. Så vi har snakket om det, at det kanskje er en fordel ehh....kontra det å få et barn med en eller annen diagnose eller et eller annet som gjør det vanskelig da...som kanskje kommer som et større sjokk enn for oss.

(M3:75)

Ole beskriver at de har vært forberedt på at fosterbarna har utfordringer. Han tror dette kan være enklere å håndtere, enn utfordringene foreldre som får barn med diagnoser opplever å stå overfor. Slik jeg forstår dette så opplever Ole at forberedelsen til oppgaven som fosterforelder medfører en mindre overgang for familielivet og parforholdet senere. Ole beskriver dette som et mindre sjokk, men bruker ordet sjokk. Dette kan tyde på at paret opplever et trykk i familielivet, men vurderer at det kunne vært verre uten forberedelse.

Anne og Simen opplever at de ikke har vært forberedt på hva livet med fosterbarn medfører og det tærer på parforholdet. Batesons forståelse av forskjellen mellom kart og terreng kan også her tas frem for å søke forstå (Ølgaard, 2004). Anne og Simen sier de ikke har fått tilstrekkelig og nok informasjon på hva dette innebærer. Forberedelsen, kartet, de har fått for å navigere etter stemmer ikke med terrenget de befinner seg i. Det kan se ut som avstanden mellom kart og terreng har blitt stor. Det kan være at terrenget har forandret seg underveis og at kartet derfor gir mindre mening, eller om det kanskje aldri samsvarte. De har behov for å utvikle nye hjelpsomme kart som kan bistå i navigeringen for å ivareta parforhold og fosterbarn, samtidig. Par 2 og 3 opplever også en annerledes hverdag etter at fosterbarna kom, men opplever det som berikende påfyll. De opplever at kartene delvis har stemt med terrenget. Det kan virke som informantene som anser fosterbarnas tilstedeværelse som påfyll medfører krefter til å navigere i endret hverdag. De henter påfyll fra fosterbarnas utvikling og fra gleden knyttet til oppfølging i hverdagen.

I den ukjente og vanskelige hverdagen par 1 beveger seg i er det lite påfyll. De får ikke snakket sammen som de ønsker, de er slitne og har mindre krefter til å ivareta hverandre. Dette kan tyde på at familien er overopphet av mange krevende følelser som medfører usikkerhet på egen fremtid. I en tid hvor det å få barn er forankret i egne emosjonelle behov og disse følelsene er drivkraft for å bli en familie, vil også vanskelige følelser og strev kunne

sette hele prosjektet i fare (Beck og Beck- Gernsheim, 1995). Beck og Beck – Gernsheim (1995) hevder det er kort vei fra å ha det godt til å ha det vanskelig. Meyer - Lugg (2020) fant at slitenhet påvirker parforholdet til fosterforeldre negativt, noe som også støttes av forskningen til Richardson og Futris (2019). De viser til at stressbelastninger kan ha negativ effekt på parforholdet (Richardson & Futris, 2019, s.185) Funnene i denne oppgaven tilsier at manglende forberedelse på hva det kan kreve følelsesmessig å ha omsorg for fosterbarn vil utsette parforholdet for risiko.

Honneth (2007) inndeler anerkjennelse i tre former. Kjærlighets – og rettsrelasjonen har vært drøftet i oppgavens punkt 5.1 under samarbeidets betydning. Den siste, sosial anerkjennelse¹⁷, handler om at individet får anerkjennelse for de handlinger det gjør for samfunnet. Dette har betydning for individets selvfølelse.

Stine forteller at de ofte får positive tilbakemeldinger fra andre om at de gir omsorg til fosterbarn:

Ja, da. Det får vi liksom ganske ofte og det blir vi litt sånn brydd av egentlig. «Å, dere er så flinke som tar til dere andres barn»

(K3:128)

Å få sosial anerkjennelse for å ivareta andres barn, påvirker selvfølelsen, ifølge Honneth (2007). Både par 2 og 3 beskriver at de får anerkjennelse fra omgivelsene. Par 2 og 3 har beskrivelser som viser at de ikke er udelt positive med slike tilbakemeldinger. Stine forteller at de blir brydd og Hege sier at det oppleves ufortjent. Konteksten parene befinner seg i er som fosterhjem og fosterforeldre. Bateson anser kontekst som førende for kommunikasjon og at all kommunikasjon må sees utfra den sammenhengen det kommer fra (Ølgaard, 2004, s. 83). Anerkjennelsen de erfarer springer ut fra at de er i en kontekst som fosterforeldre. Sosial anerkjennelse er, ifølge Honneth (2007), en positiv verdsettelse fra andre på grunn av en handling samfunnet anser som verdifullt. Å ha omsorg for fosterbarn anses som verdifullt av samfunnet rundt, og skulle i utgangspunktet påvirket selvfølelsen positivt, hvis vi følger Honneths (2007) forståelse av anerkjennelsesbegrepet. Par 2 og 3`s beskrivelser samsvarer

¹⁷ Sosial anerkjennelse er beskrevet i kapittel 2, avsnitt 2.6

ikke med Honneths forståelse. Det kan tyde på at par 2 og 3 ikke er komfortable med konteksten de befinner seg i. I forhold til spåksystemisk tekning så anses språket for å skape virkeligheten og at virkeligheten er en sosial konstruksjon (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.150). Den sosiale anerkjennelsen kan således sees på som en konstruksjon par 1 og 2 ikke deler med omgivelsene. Dette skulle tyde på at par 2 og 3 har andre konstruksjoner av virkeligheten og at de på den måten har rekonstruert egen kontekst. Sosial anerkjennelse for å ivareta fosterbarn samsvarer ikke med deres syn på fosterbarna, som kan se ut som er rekonstruert til å være «egne barn».

Dette drøftes i neste del om familiebilder.

5.3.2 Familiebilder

Anderson (1997) presenterer narrativer som en måte å fortelle om eget liv, der man gir hendelser mening og skaper sammenheng (Anderson, 1997). Gjennom samtalen skapes identitet gjennom konstruksjon og rekonstruksjon av språk og fortellinger (Anderson, 1997, s.268). Anderson(1997) beskriver selvet som et skiftende uttrykk for våre narrativer, hvor individet søker å skape mening for seg selv og verden (Anderson, 1997, s.268).

Ole forteller om deres holdning til det å bli fosterforelder:

..vi bestemte jo oss egentlig før vi fikk dem, altså egentlig før de kom, at de her behandler vi som våre biologiske barn.....men altså vi har tenkt at det her er våre barn og så gjør vi det vi skal der..for det er ikke nødvendig å gå inn 85% og så, alle barna vil jo..alle vil jo se det....så vi kjører bare på..så blir det som alle andre familier.

(M3:75)

Ole har bestemt seg for at fosterbarna skal behandles som biologiske barn. Dette tyder at han forstår det kan være annerledes men har bestemt seg for hvordan de skal ha det. Ole mener det beste er å behandle de som biologiske barn og ikke holde noe tilbake. Dette kan handle om noe mer enn hensyn til fosterbarnas beste. Det kan også handle om bildet av dem som familie. Å tørre å gå helhjertet inn i fosterforeldrerollen, med hele seg – for nettopp å bli som alle andre familier. Det kan forstås som at de ønsker å skape et narrativ av

seg selv som en vanlig familie. Samtlige par beskriver fosterbarna som egne barn og seg selv som mamma eller pappa. Anderson (1997) er opptatt av at narrativer gir mening og skaper sammenhenger. Informantens beskrivelser tilsier at det skaper mening og sammenhenger med å benytte lik språkdrakt som andre familier. Det kan hende hende det skaper færre spørsmål i sosiale sammenhenger og mindre marginalisering av fosterbarnet. Ulvik (2005) anser fosterhjemsarrangementet for å være vagt og abstrakt i forhold til språk og at det er opptil fosterforeldrene selv hvordan dette utformes og kaller dette en selvkonstituerende praksis (Ulvik, 2005).

Tore er opptatt av at fosterbarna er deres barn og fremhever at de også har utseendemessige likheter. Anne forteller at fosterbarna passer godt til henne og Simen, men ikke livet de har med seg. Livet fosterbarna har med seg passer ikke fosterbarna heller, i følge Anne. Dette kan synes som narrativet om at de er en vanlig familie er blitt overskyggende for oppdraget som fosterforeldre. I narrativer så kan noe fremheves og noe utelates. I parenes beskrivelser så er det fremtredende at de er mamma og pappa og at de er deres barn. I narrativene utelukkes betegnelsen fosterbarn. Et funn i denne studien er at det virker som fosterforeldrene ønsker å fremstå som en familie med biologiske barn. Om dette påvirker parforholdet er mer uklart, men at det er betydningsfullt for det endrede familielivet, som parforholdet er en del av, synes tydelig. Dette vises gjennom beskrivelsene samtlige par har av hverandre i fosterforeldrerollen, samt omsorgen de viser for fosterbarna. Dette er drøftet under punkt 5.2, forandring fryder. Beskrivelsene viser anerkjennelse av hverandre gjennom konstruksjoner av språket hvor benevnelsene mamma og pappa benyttes. Begrepende fosterfar og fostermor er nesten fraværende. Par 1 forklarer eget strev med at livet fosterbarna medfører ikke passer for dem, ikke for fosterbarna heller. Narrativet til par 1 blir en selvmotsigelse som ikke går opp i forhold til at fosterbarna ikke passer til å være det de er – fosterbarn. Dette understøtter oppgavens funn om at narrativene parene har bygger på en sammenlikning med familier med biologiske barn.

Språket er konstruert rundt forskjeller og Gergen (2007) viser til Derridas (1997) forståelse av språket som system og som er bygget opp rundt motsetninger (Gergen, 2007).

Så jeg tror for oss, så er det bare heelt naturlig å bli fosterforeldre. Det var på en måte et naturlig sted videre.

(K2: 122)

Hege opplever det å bli fosterforeldre uttrykkes som en naturlig prosess, et naturlig steg videre. Det motsatte av begrepet naturlig er unaturlig. Ved å fremheve ordet naturlig i språket, så velges det å ta avstand fra motsetningen ordet unaturlig representerer i følge Gergen(2007). Det er ordet som er nærværende som favoriseres og det fraværende er der kun som implikasjon. Det nærværende ordet ville ikke gitt mening uten det fraværende. Hvert ords betydning av avhenger av dets relasjon til andre ord og får sin kraft derfra (Gergen, 2007). Informantenes vektlegging av ordet naturlig rundt det å bli fosterforeldre er fremtredende. Ved spørsmål om partneren har endret seg etter at de ble fosterforeldre svarer Ole at det er naturlige endringer som følge av det å bli foreldre. Stine forklarer endringer hos Ole som en naturlig del av det å bli voksen. I følge Gergens (2007) tolkning av Derrida får ordet naturlig sin kraft av ordet unaturlig og ville stått betydningssløst uten. De gjeldende sosiale normer og forventinger er at barn skal elskes for hvem de er (Backe-Hansen, et al. 2013b, s.163). Motsetningene kan tenkes å være å prioritere egne behov først, og ikke oppleve kjærlighet til barna. Ulvik (2005) mener fosterhjemsarrangementet bygger på familien som modell noe som viser seg i ordene *fostermor*, *fosterfar* og *fosterbarn*. Dette medfører implikasjoner om at det skal knyttes bånd som er likestilt med det som forventes i en familie (Ulvik, 2005). Ordet naturlig vektlegges i beskrivelsene til informantpar 2 og 3. Dette understøtter funnet fra avsnittet over om at det foreligger narrativer som er konstruert rundt en sammenlikning av familier med biologiske barn som det såkalte naturlige. Par 2 og 3 beskriver at de er fornøyde med parforholdet og livet med barn og at de ikke ville hatt det annerledes. I Bufetats rekruttering av fosterforeldre har det i flere år vært annonsert et behov for vanlige familier som har rom til en til (Barne – ungdoms og familiedirektoratet, u.å). Motsetningen til ordet vanlig er uvanlig og det er det nærværende ordet som favoriseres i konstruksjonen av mening. Det vanlige fremheves som viktig for å være fosterforeldre, så da foreligger det meninger om det vanlige som det foretrukne. Det er da kanskje ikke så underlig at denne sammenlikningen gjøres. Dette kan medføre at det blir mer krevende å være en fosterforelder som opplever utfordringer hvis man sammenlikner eget parforhold etter å ha blitt fosterforeldre med det såkalte naturlige og det vanlige. Å være fosterforeldre er ikke unaturlig eller uvanlig, men det er noe annet. Øfsti (2010) er opptatt av språkets betydning for samliv og mener vi trenger nye begreper som omfavner

mangfoldet av ulike måter å leve et familieliv på (Øfsti, 2010). Øfsti (2010) foreslår å rekonstruere familiebegrepet fra substantiv til verb. Slik vil man forstå familie som noe man gjør. Dette vil i følge Øfsti (2010) romme en annen familiekonstruksjon som inneholder de man selv anser som familie, og de som gjør familieliv sammen. De som gjør familie sammen, konstruerer en egen fullverdig tilhørighetsfortelling (Øfsti, 2010). Øfsti (2010) lanserer dette som en forståelse terapeuter bør være åpen for i sitt møte med par som strever (Øfsti, 2010). Dette kan være overførbart til profesjonelle som følger opp fosterhjem. Det kan tyde på at språkkonstruksjonene som benyttes rundt fosterhjem legger føringer for fosterforeldres virkelighetsoppfattelse. Det å gjøre *fosterfamilie* er fortsatt i behov av nye begreper. Kartet stemmer ikke med terrenget og det er derfor behov for nye begreper som inneholder kompleksiteten fosterhjemsopdraget kan medføre for parforholdet.

Drøftingen av studiens hovedfunn åpner opp for en del spørsmål som jeg skal tilstrebe å svare på i neste, og siste, kapittel. Det siste kapitlet vil søke å ta tak i løse tråder fra drøftingskapitlet og se på hva det kan bety for veien videre.

6 Oppsummering

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for implikasjoner jeg vurderer studien kan ha, samt oppsummere mine bevegelser. Fokuset i studien er fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem. Spørsmålene som stilles er hvilke konsekvenser har det fått for parforholdet og hva anses som betydningsfullt for at de fortsatt er sammen. Har studien gitt svar og hvilke implikasjoner kan sees? Funnet om at samtlige informantpar nedprioriterer parforholdet etter at de er blitt fosterforeldre er fremtredende. Dette medfører ulike konsekvenser som at parforholdet settes på pause og at parforholdet oppleves som ustabil. Funnet kan knyttes til beskrivelser av hvorvidt man er forberedt på å bli fosterforeldre. Parene som beskriver at de har vært forberedte opplever ikke ustabilitet selv om de nedprioriterer parforholdet. Paret som strever beskriver at de ikke har vært forberedte nok. Dette tyder på at det er behov for et større fokus på ivaretagelse av parforholdet, kanskje både før, men helt klart underveis i prosessen med å være fosterforeldre. Jeg tenker dette er noe praksisfeltet har muligheter til å gjøre noe med. Et økt fokus på parforhold som tema i forberedelsene til å ta et valg om å bli fosterforeldre kan bidra. Det samme kan kurs med ivaretagelse av parforhold som tema tilbys fosterforeldre i etterkant av at fosterbarna er flyttet inn.

Studien har funn som tilsier at å oppleve anerkjennelse fra partner er betydningsfullt for å mestre hverdagen som fosterforeldre og ha et stabilt parforhold. Funnene viser også at å erfare anerkjennelse i samarbeidet med barneverntjenesten styrker parforholdet. Det er svært betydningsfullt at profesjonelle som følger opp fosterforeldre er bevisst den kraft som fremtrer gjennom kommunikasjon. Ordvalg er betydningsfullt og det som ikke tas tak i er også en form for kommunikasjon. Det er stor avstand fra å oppleve seg som håndplukket til fosterbarn til å ikke oppleve at ens egen stemme blir hørt. Denne anerkjennelsen, eller mangel på anerkjennelse, påvirker stabiliteten til parforholdet til fosterforeldrene.

Et annet funn i studien er at fosterforeldrene oppdager nye sider av seg selv og partneren ved å være fosterforeldre, på god og vondt. Det å lage en god hverdag for fosterbarna, sammen som et felles prosjekt, oppleves betydningsfullt for at de fortsatt er sammen. Det

blir mer krevende hvis paret ikke klarer å ivareta parforholdet samtidig og det ikke oppleves tilstrekkelig å sette parforholdet på pause.

Studien har også funn som tilsier at det å mestre å snakke sammen er svært betydningsfullt for parforholdets stabilitet. Opplevelse av manglende forberedthet til en ny hverdag vanskeliggjør mulighetene for å få til dette.

Et annet funn er at fosterforeldrene konstruerer en forståelse av virkeligheten sammenliknet med foreldre med biologiske barn. Jeg er bekymret for at dette medfører urealistiske forventninger for fosterforeldrene som har en annen mer kompleks familiekonstruksjon. Dette tyder på at det er behov for nye begreper i fosterhjemsomsorgen. Dette er noe praksisfeltet kan løfte frem og drøfte. Ulviks(2005) forståelse av at fosterhjemsarrangementet er konstruert etter familiemodellen, hvor betegnelsene fostermor og fosterfar trer frem, er tydelige eksempler på dette.

Studien har bidratt til å løfte eget blikk fra praksisfeltet å forsøke og knytte teorier til empiri for å bidra til økt kunnskap. Dette har innebært valg underveis og jeg er ydmyk i forhold til at dette er et resultat av mine valg og at andre kunne skapt andre bevegelser. Jeg har selv merket økt bevissthet rundt tema parforhold til fosterforeldre i mitt arbeid i fosterhjemstjenesten. Jeg opplever større grad av våkenhet for invitasjoner fra fosterforeldre om å snakke om strev i parforholdet.

Jeg er ikke den samme som da jeg startet. Jeg har vært i bevegelse fra utgangspunktet som startet med min forforståelse og et engasjement for tema. Forforståelsen påvirket reisen fra utvikling av problemstilling, forskningsspørsmål og til utforming av tekst, selve datamaterialet. Forforståelsen "møtte" også studiens datamateriale gjennom analyseprosessen. Disse møtene opplever jeg har utvidet min forståelseshorisonnt og det er jeg takknemmelig for.

Litteraturliste

Anderson, H. (1997). *Samtale, språk og terapi – et postmoderne perspektiv* (1. utg.) Hans Reitzels Forlag

Backe – Hansen, E., Havik T. og Grønningsæter, A. B. (2013a). *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram*. (Nova rapport nr. 16/2013) Hentet fra file:

<file:///C:/Users/Krlie/Downloads/Nettversjon-NOVA-R-16-13.pdf>

Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø., Havik, T. (2013b). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem. En litteratursammenstilling* (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Notat 2/2013). Hentet fra http://www.nova.no/asset/6378/1/6378_1.pdf

Barnevernloven (1992) Lov om barneverntjenester

(LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Barne – ungdoms og familiedirektoratet. (u.å.) Betaling og rettar

Hentet fra: <https://www.bufdir.no/Fosterhjem/betaling/>

Barne – ungdoms og familiedirektoratet. (u.å.) Hvordan bli fosterhjem

Hentet fra: https://bufdir.no/Fosterhjem/Hvordan_bli_fosterhjem/#heading27149

Barne – ungdoms og familiedirektoratet. (u.å.). Barn og unge plassert utenfor hjemmet.

Hentet fra:

https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevern/Barn_og_unge_plassert_utenfor_hjemmet/

Barth, K., Lindeman, S., Smith-Kaland, O. (2017) Gottmanns parterapi: teorien om veien til et langavrig og godt parforhold. I Ness, O. *Håndbok i parterapi* (s. 343-354). Fagbokforlaget

Beck, U, Beck – Gernsheim, E. (1995) *The normal chaos of love*. Polity Press

Bjørholt, M., Farstad, G. R. (2014) `Am i rambling?` *On the advantages of interviewing couples together*. Artikkel i *Qualitative Research* Vol (14) 3-19

Hentet fra

file:<file:///C:/Users/Krlie/Downloads/AmIramblingontheadvantagesofinterviewingcouplestogether.pdf>

Bruner, J. (2002): *Making stories. Law, Litterature, Life*. Harvard University Press

Carter, B. & McGoldrick, M. (1999) *The expanded life family circle: Individual, family and social perspectives* (3.utg.) Ally and Bacon

Falch – Evensen, A. (2018) *Stabilitet i fosterhjem, internasjonal forskning om barnets behov for trygghet og stabilitet* (NOVA rapport 4/2018) Hentet fra file:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/86217c9889cb4e0f9cb1fd1956719c15/nettutgave-nova-rapport-4-2018-desember-2018.pdf>

Folkehelseinstituttet, (u.å.) Koronavirus – temaside. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/rad-og-informasjon-til-andre-sektorer-og-yrkesgrupper/rad-til-arbeidsplasser/?term=&h=1>

Fosterhjemsforskrift (2003). Forskrift om fosterhjem. (FOR-2003-12-18-1659). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-12-18-1659>

Gergen, K. J. (2010) *En invitation til social konstruksjon* (2 utg.) Forlaget Mindspace

Gergen, K. J., & McNamee, S. (1999). *Relational responsibility. Resoures for Sustainable Dialogue* (1. utg.). Sage Publications, Inc.

Giddens, A. (1994). *Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund*. Hans Reitzel's Forlag.

Gottmann, J., Declair, J. (2016) *Snu deg til meg! Det du gjør i løpet av et mikrosekund, avgjør hvordan relasjonene dine ender opp*. Panta Forlag

Gottmann, J., Silver, N. (1999). *The seven principles of making marriage work*. Weidenfeld & Nicolson.

Gottman, J., Gottman, J. (2017). *The Natural Principles of Love*. Artikkel fra Journal of Family Theory & Review, March 2017, Vol.9(1), pp.7-26. Hentet fra file: <https://browzine.com/libraries/1981/journals/2163/issues/28018275?showArticleInContext=doi%3A10.1111%2Fjfr.12182>

Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. Scandbook AB

Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons –og familieperspektivet i sosial arbeid* (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Johannessen, P., Tufte P. A. & Christoffersen C. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg.). Abstrakt forlag.

Johnsen, A. & Torsteinsson, V. Wie (2012). *Lærebok i familierapi*. Universitetsforlaget.

Johnsen, S. M. (2004). *The Practice of Emotional Focused Couple Therapy. Creating Connection* (2. utg.). Taylor & Francis Group

Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.).

Gyldendal Akademisk

Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4.utg.).

Universitetsforlaget

Meld. St. 17 (2015–2016) *Trygghet og omsorg — Fosterhjem til barns beste*. Tilråding fra Barne- likestillings-, og inkluderingsdepartementet 4. mars 2016, godkjent i statsråd samme

dag. (Regjeringen Solberg) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20152016/id2478130/>

Meyer – Lugg, E. (2020) *Hva betyr det for parforholdet å være fosterforeldre?*

Masteroppgave i familiebehandling OsloMet

Neumann, I. B. (2001) *Mening, materialitet og makt: En innføring i diskursanalyse*

Fagbokforlaget. 2001.

NOU 2018: 18 (2018) *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne – og likestillingsdepartementet

Richardson, E. W., Futris, T. (2019) *Foster Caregivers`s marital and Coparenting Relationship Experiences: A dyadic Perspective*. Family Relations 68 185 -196, Interdisciplinary Journal og Applied Family Science

Samoilow, D. (2015). *Kunsten å elske. Ni nøkler til det gode samlivet*. Kagge Forlag AS

Samoilow, D., Gran, S. (2017) Emosjonsfokusert parterapi. I Ness, O. *Håndbok i parterapi* (s. 385-393). Fagbokforlaget

Statistisk Sentralbyrå, Statistikk barnevern 2020, Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>

Teigen, A.M.F, (2017) Følelser – en introduksjon. I Ness, O. *Håndbok i parterapi* (s. 125-134). Fagbokforlaget

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse* (5. utg.). Fagbokforlaget

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse – og sosialfag* (1. utg.) Gyldendal Norsk Forlag

Ulleberg, I. (2004). *Kommunikasjon og veiledning*. Universitetsforlaget

Ulvik, O. S. (2007). *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger*. Unipub.

Øfsti, A. Kyong Sook (2010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget

Ølgard, B. (2004) *Kommunikasjon og økomentale systemer – en introduktion til Gregory Batesons forfatterskap* (3utg.). Akademisk Forlag

Vedlegg nr. 1 Vurdering fra NSD

5/3/2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

En studie av fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem

Referansenummer

394263

Registrert

05.07.2020 av Kristi Storhaug Lien - klien73@online.no

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Hans Christian Michaelsen, hans.christian.michaelsen@vid.no, tlf: 95048970

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Kristi Storhaug Lien, kristi.storhaug.lien@bufetat.no, tlf: 46617836

Prosjektperiode

01.08.2020 - 31.12.2021

Status

09.11.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

09.11.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaset den 09.11.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte. ^{SEP} ^{SEP}

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

^{SEP} Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5eedf9cc-a3e1-4469-aa30-51c28c15d633>

1/3

dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html
Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet behandler særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen er dermed den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Henrik Netland Svensen
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg nr. 2 Samtykkeerklæring

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Vitenskapelig Høgskole i Oslo ved Hans Christian Michaelsen. Han kontaktes på hans.christian.michaelsen@vid.no
- Du kan også kontakte Vitenskapelig Høgskoles personvernombud Halvor De Flon. Han kontaktes på halvordeflon@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Dersom du er interessert i å delta, eller lurer på noe kan du ringe meg på 46617836. Du kan også sende mail til kristi.storhaug.lien@bufetat.no

Med vennlig hilsen

Kristi Storhaug Lien

(Student)

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

Å delta i intervju

At uttalelser fra intervjuene kan refereres i masteroppgaven og i eventuelle artikler og presentasjoner i forbindelse med prosjektet

Jeg gir tillatelse til at prosjektets veileder, som også er underlagt taushetsplikt, kan få lese materialet

Selv om at jeg har bekreftet at jeg vil delta i prosjektet nå, kan jeg på ethvert tidspunkt trekke meg uten begrunnelse og også be om at innsamlede data slettes.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg nr. 3 Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Innledning

- Introdusere meg og masterstudie
- Informere om min profesjonelle bakgrunn
- Motivasjon for å skrive om temaet
- Formålet med studie
- Informere om samtykke og at de når som helst kan trekke seg uten nærmere begrunnelse. Understreke at jeg vil slette lydopptak og tekster basert på intervjuet
- Spørsmål vedr. dette?
- Hvorfor ønsker jeg å snakke med akkurat dere?

Faktaopplysninger

- Hvor lenge har dere vært sammen?
- Alder?
- Hvor lenge har dere vært fosterhjem?
- Hvor mange barn har dere? Alder og kjønn
- Bakgrunn for å bli fosterhjem?
- Har dere gått kurs i forkant av å bli fosterhjem?

Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem.

- Hvordan opplever fosterforeldrene at det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet?

- Hvilke konsekvenser har det fått for dere?
Eventuelle oppfølgingsspørsmål: Enige om å bli fosterhjem? Holdt noe tilbake for hverandre? krise og usikkerhet i parforholdet ?
- Har partneren din overrasket deg på noe vis?
- Opplever du at partneren din er forandret? evt. hvordan? Har det gjort noe med deg?
- Ble parforholdet annerledes enn dere hadde forestilt dere i etterkant?

- Hva opplever de som betydningsfullt for at de har holdt sammen?

- Har dere gjort noe bevisst for å ivareta hverandre?
- Er det noe dere opplever som avgjørende for at dere fortsatt er sammen?
- Har dere bedt om hjelp til å håndtere eventuelle utfordringer?
- Hvis du skulle beskrive parforholdet før dere ble fosterhjem med to ord, hvilke ord ville du valgt? - be om en nærmere utdyping av hvert ord
- Og beskrive parforholdet nå i dag med to ord, hvilke ord vil du velge?

Be om utdypning av hvert ord

Avrunding og oppsummering

- Er det noe tema vi ikke har vært inne på som du tenker er viktig i denne studien?
- Ta kontakt hvis du kommer på noe i etterkant, som du tenker bør deles
- Husk at dere kan trekke dere fra studien på hvilket som helst tidspunkt

Vedlegg nr. 4 Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet:

” Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem ”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mer informasjon om hvordan det går med parforholdet etter at man er blitt et fosterhjem. I dette skrivet gir vi informasjon om mål for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det å bli fosterhjem kan påvirke familiene på ulike måter. Vi vet ikke så mye om hvordan parforholdet til fosterforeldre forløper seg i etterkant. Jeg vil i dette forskningsprosjektet finne mer ut av hvordan det å bli fosterhjem påvirker parholdet og er interessert i informasjon om:

1. Hvordan opplever paret at det å bli fosterhjem har påvirket parforholdet?
2. Hva opplever paret som betydningsfullt for at de har holdt sammen?

Dette er en Masterstudie i familieterapi og systemisk praksis.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Vitenskapelig Høgskole i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forskningsprosjektet har fire kriterier i forhold til utvelgelse av informanter:

- Det skal ha vært to fosterforeldre i familien da dere ble fosterhjem
- Dere skal fortsatt være et par når intervjuene finner sted
- Det skal ha gått et år siden dere ble fosterhjem
- Dere skal ha hatt plassering av mer enn ett fosterbarn

De som får henvendelse om å delta er flere fosterhjem som har vært tilknyttet Bufetat som oppfyller de ovennevnte kriterier. Jeg er interessert i å vite mer om opplevelsene, erfaringene og følelsene dere har knyttet til parforholdet etter å ha blitt fosterhjem.

Hva innebærer det for deg å delta?

Forskningsprosjektet vil gjennomføres ved intervju som registreres med lydopptak og jeg vil ta notater underveis.

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du og din partner deltar på et intervju med meg. Det vil ta dere omtrent en time og vi avtaler tid og sted sammen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data bli makulert/slettet på en forsvarlig måte. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er Vitenskapelig Høgskole i Oslo som er behandlingsansvarlig institusjon ved lærer Hans Christian Michaelsen. Han kan kontaktes på hans.christian.michaelsen@vid.no
- Veileder for forskningsprosjektet er Heidi Larsgaard
- Jeg vil lagre kontaktopplysninger og navn innelåst i et skap for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31.12.21. Alle notater og lydopptak vil da bli makulert/slettet på forsvarlig måte.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- Å få rettet personopplysninger om deg,
- Å få slettet personopplysninger om deg, og
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Du kan rette en skriftlig eller muntlig forespørsel til meg hvis du noe av det ovenstående er aktuelt. Jeg vil da senest innen 14 dager sende eventuelle opplysninger pr. brev og rette eller slette eventuelle feil senest innen 30 dager.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Vitenskapelig Høgskole i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Vitenskapelig Høgskole i Oslo ved Hans Christian Michaelsen. Han kontaktes på hans.christian.michaelsen@vid.no
- Du kan også kontakte Vitenskapelig Høgskoles personvernombud Halvor De Flon. Han kontaktes på halvordeflon@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Dersom du er interessert i å delta, eller lurer på noe kan du ringe meg på 46617836. Du kan også sende mail til kristi.storhaug.lien@bufetat.no

Med vennlig hilsen

Kristi Storhaug Lien

(Student)

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Fosterforeldres beskrivelser av parforholdet etter å ha blitt fosterhjem» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At uttalelser fra intervjuene kan refereres i masteroppgaven og i eventuelle artikler og presentasjoner i forbindelse med prosjektet
- Jeg gir tillatelse til at prosjektets veileder, som også er underlagt taushetsplikt, kan få lese materialet
- Selv om at jeg har bekreftet at jeg vil delta i prosjektet nå, kan jeg på ethvert tidspunkt trekke meg uten begrunnelse og også be om at innsamlede data slettes.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg nr. 5 Utdrag fra transkripsjon

80. K1: så det er vel noe som har gjort det vanskelig
81. M1: Blitt fratatt noe av friheten
82. K1: Hmm(bekreftende)
83. M1 : men jobber med å få tilbake
84. K1: Hmm(bekreftende)
85. F: Hva gjør det med deg da når du sier at det er kortere lunte, merker en stor endring på henne? Hva kan du kjenne i deg selv eller gjør det noe med deg?
86. M1: det har jo gitt meg også en kortere lunte
87. K1: (ler)
88. M1: Det blir jo litt sånn da men det er mer sånn situasjonsbestemt så hvis vi går inn på en diskusjon som kan føre til en krangel så blir det raskere en krangel ut av det enn det ville blitt før... men det gjør meg litt... ehh...det gjør meg vel egentlig litt lei meg siden at vi er kommet dit for å si det sånn. Det er ikke der man ønsker å være...nei..så det... absolutt
89. F: Så da er det blitt...Det virker som at dere opplever at det er blitt annerledes enn forventet eller?
90. K1: Å ja! (ler)
91. M1: Og mer annerledes enn vi ble fortalt. Den ytre påkjenningen skulle ikke være i den grad som vi ble fortalt at den skulle være. Vi hadde klart å levd med den grad som vi ble fortalt at den skulle være. Og det med å skulle ha samvær og kontakt..(..)
92. K1: med biologiske....
93. M1: og ja med kommunen og alt det der, det er blitt helt annerledes. Det er en mye større påkjenning og mye mer inngripen fra og det tror jeg kanskje forsvinner mer hos mange fosterhjem for da bare .." ja de får bare gjøre som de vil da". Ehh...hmmm, men vi har liksom (ler) Vi har liksom kjempet tilbake og det er liksom kanskje ikke det lureste en gjøre mot barneverntjenestene. Vi tenker jo liksom Det er er jo ikke helt... Vi lever jo med barna her så vi har vel blitt mye mer utsatt for trykk enn en familie som ikke gjør det. Men de lever jo under en annen greie da som kanskje bli bedre på sikt.. Å akseptere alt, vi kjemper litt for å prøve å få tilbake vår frihet samtidig . Hmmm..
94. F: Hva har dere gjort, jeg må bare spørre. Hva dere, du kaller det å kjempe. Kan du si litt om hva dere har gjort. Eller du har gjort eller?
95. M1: Vi har gjort disse her tingene sammen da , (ler) de tingene her har vi gjort sammen. Det går veldig på det å samarbeide til beste for barna da i og med at vi lever med de så ser vi de på en annen måte og vi får det inntrykket at det kommer en saksbehandler som har truffet de to ganger og vet bedre for han har erfaring med saker og forskning og alt mulig og sier at det ville være bedre..men da blir de jo liksom behandlet som en stor flokk, barnevernsbarna, i stedet for et individ, men at det er enklere å behandle en stor flokk
96. K1: ...så kommer man inn hvis man skal prøve å forholde seg til oss som par og våre verdier så blir jo det på en måte.....Det som man prøver å si noe om det har at med våre verdier og holdninger blir satt veldig på prøve. Det vi tror på, det vi på en måte tenker er bra. Ehhhh. Det er kanskje ting vi to kan relatere oss til og kunne sitte å diskutere og på en måte komme med gode løsninger ovenfor barna og hvordan vi kan klare å leve i det. Men så kommer gjerne da ytre påvirkninger da men som mener utifra forskning og har liksom faglig tyngde da ehhhh... og lovverk ikke minst! Sant det er jo lov her og, som gjør at vi kjenner at det blir

kjempevanskelig og forholde oss til. Og så...er jo vi , som vi sa i begynnelsen, blitt eldre, vi har jo på en måte(ler) liksom tanker om hvordan vi ønsker å ha..... verdiene våre da.

97. M1: Ja

98. K1: Og da.... blir det jo automatisk at jeg og han på en måte at jeg og han fort kan krangle på sånne ting da fordi at vi blir utfordra....igjen, veldig utfordret! Tenker jeg, ja. Det er ikke det at ikke vi skal bli utfordret, men det blir på en måte ja (ler) litt sånn på ytterpunktene hele tiden. Hele tiden, uten noe pusterom, uten noe ...Og så skal vi prøve noe nytt igjen, så er vi i gang igjen ja . I stedet for at nå har vi funnet ut hvordan det fungerer på oss kjernefamilien, men neida nå skal vi begynne å prøve noe nytt ja.

99. M1: Ja

100. F: Så ytre faktorer rundt dere blir en stressfaktor også for forholdet og ivaretagelsen av dere to og barna? Systemet?

101. K1: Ja

102. M1:Ja

103. K1: Det går jo utover det! Ja, det går jo utover det at vi på en måte kanskje ikke har like overskudd, eh...på en måte jentene skal og ha det bra oppi det her fordi vi bruker så mye tid og energi til å kjempe den kampen for å prøve å fortelle at ja vi forstår forskning, rettsak og alt , men det fungerer ikke i praksis. Det fungerer ikke for alle, så er det litt så har vi litt sånn stilt spørsmålet " Hva har egentlig fosterforeldre rett til å si?" For de har jo egentlig ingen rett, sant? De må jo egentlig bare følge, de kan jo ytre, men blir de hørt? Og hva skjer med mennesker når de ikke blir hørt? Eller sett? Da blir de slitne, de blir irritert og de blir hissige og da går det utover de som må bo nærmest.. Hmm. Så det blir en ond sirkel som man kommer opp i.

104. M1: Ja, man føler og gjerne det at de alltid har et svar, uansett hvordan du stiller spørsmålet, så kommer det alltid et motspørsmål og det er liksom litt sånn slitsomt ... eh... Uansett hvordan du forteller hvordan ting er så, så har de alltid er svar på det og det er liksom også litt slitsomt...og Eh kanskje bare eh.. Det hadde vært bedre om de bare var bedre til å lytte. Hmm ja...

105. F: Ok, da skal vi gå litt nærmere inn på hva dere opplever som betydningsfullt for at dere har holdt sammen.

106. M1. Ja.....

107. F: Har dere gjort noe bevisst for å ivareta hverandre? Vi kan jo begynne med deg ?
(M1)

108. M1: Har dere gjort noe bevisst for å ivareta hverandre?.....man prøvde vel.....Det er liksom i det siste... de siste 3 og et halvt årene har liksom vært, jeg vet liksom ikke.... vi har glemt...Hvertfall for min del så har jeg glemt veldig mye. Det har vært et veldig fokus på jobb og barn. Da blir det liksom til... Jeg husker veldig godt hvordan vi hadde det men, næhh... jeg føler ikke at jeg har ivaretatt () så veldig godt oppi det her... Hmm... Gjort ting da, men det er ikke det som gjelder når det gjelder et parforhold, det er annet som kreves (utydelig) ... Det hjelper ikke å rydde av bordet for å si det sånn..(ler) nei, man glemmer hverandre, jeg for min del glemmer vel å gjøre de viktige tingene i forhold til å være i et parforhold som tar vare på hverandre. Gjøre noe betydningsfylt, så man får den gode følelsen, gjøre det lille ekstra. Det er glemt....jo.....ja...hmm.

109. F: Enn du da, tenker du du har gjort noe bevisst for å ivareta?

K1: Njaaaaaa.....på en måte, men igjen så når man liksom ikke helt målet... eh... Ehhh... for jeg har vel prøvd å rydde mer vei, mer plass, til oss...ehhhh jeg har på en måte jobbet for at ungene skal